

TUPLATAAN TALOUSKASVU, PELASTETAAN PALVELUT

Keskustan vaihtoehto Suomelle

Keskusta
Eduskuntaryhmä

Tuplataan talouskasvu, pelastetaan palvelut – Keskustan vaihtoehto Suomelle

**Keskustan vaihtoehto Orpon hallituksen politiikalle
ja vuoden 2025 budjetiksi**

Tuplataan talouskasvu, pelastetaan palvelut – Keskustan vaihtoehto Suomelle

- 1. Alkusanat.....5**
- 2. Tuplataan talouskasvu – Keskustan kasvulista.....6**
- 3. Kymmenen keskeistä toimea Keskustan kasvutoimista.....7**
- 4. Toimenpiteitä kasvun ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten vahvistamiseksi.....8**
 - Verokannustimia investointien ja työllisyyden vahvistamiseksi.....8
 - Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta kasvun kannattelijaksi.....10
 - Itäisen Suomen erityistalousalue tarvitaan nyt.....10
 - Alueiden elinkeinoelämän erityispiirteet huomioitava.....11
 - Suomeen lisää ihmisiä ja inhimillistä pääomaa.....11
 - Kasvualoille tarvitaan tiekartat.....12
 - Muita kasvutoimia.....13
- 5. Pelastetaan palvelut.....14**
 - Kuntien eriarvoistuminen ja kuntalaisten eriarvoistaminen pysäytettävä.....14
 - Keskustalaisia ratkaisuja kuntapalveluiden turvaamiseksi.....15
 - Hallitus on pilaamassa sote-uudistuksen – Keskustalla on ratkaisuja.....15
 - Keskustan ratkaisut sote-palveluiden turvaamiseksi.....16
 - Käynnistetään toimenpideohjelma sääntelyn sujuvoittamiseksi ja normien purkamiseksi ja hukkajahdiksi hyvinvointialueilla.....17
 - Soten palvelulupaus.....17

6. Keskustan vaihtoehto vuoden 2025 budjetiksi.....18

7. Tulot.....18

Talouden tasapainotus maltillisilla, kestävillä ja inhimillisillä verosopeutuksilla—
Keskusta sanoo ei hallituksen arvaamattomalla himoverotuslinjalle.....18

Oikeudenmukaisuutta verotukseen pieni- ja keskituloisten verotukseen keven-
nys.....18

Reiluutta eläkeläisten verotukseen.....19

Keskusta ei nostaisi matkailun, liikunta- ja kulttuuripalveluiden, kirjojen, lääkkeiden
ja henkilökuljetusten verotusta.....19

Kotitalousvähennystä ei tule romuttaa.....19

Sinkuille ja yksinhuoltajille korotus kotitalousvähennyksen enimmäismäärään.....21

Oikeudenmukaisuutta liikenteen verotukseen.....21

Herkut verolle tasapuolisella kohtelulla.....21

Tupakan ja nikotiinipussien verotusta kiristettävä.....21

Olutveron alentaminen peruttava.....21

Lähdeverolla lisää tuloja - Lex Kojamo.....21

Nuorille palautettava ensiasunnon verovapaus ja varainsiirtoveroa rukattava.....21

Ulkomaisten sijoittajarahastojen verosääntely kuntoon maa- ja metsätaloudessa.....21

Metsävähennyksen korottaminen.....22

Turismiveron kokeilu.....22

Harmaa talous ja alustatalouden tehostettu verotus.....22

Pelaamisen lisenssimalli.....22

8. Menot.....23

Keskustan perhepaketti.....23

Koulutus, osaaminen ja kulttuuri.....24

Sosiaali- ja terveyspalvelut.....26

Sosiaaliturva ja etuudet.....28

Maa- ja metsätalous, ympäristö.....28

Elinkeinoelämä, liikenne ja asuminen.....29

Maanpuolustus, ulko- ja turvallisuuspolitiikka, yleinen turvallisuus, maahanmuutto
ja kehitysyhteistyö.....30

Hallinto.....32

9. Vuoden 2025 vaihtoehtobudjetin lukujen yhteenveto.....34

Tulot.....34

Menot35

Alkusanat

Tuplataan talouskasvu, pelastetaan palvelut

Hyvä lukija,

Kansanvallassa opposition tehtävä on esittää vaihtoehto.

Keskustan vaihtoehto on rakennettu suomalaisia - tavallisia ihmisiä - kuunnellen. Kodeissa ja työpaikoilla on nyt paljon huolia.

Riittävätkö rahat, onko töitä, pääseekö lääkäriin ja onko arki turvallista?

Moni myös kokee, että Suomi on menossa väärään suuntaan. Eikä ihme. Eläminen kallistuu ja verot nousevat. Talous on ajautunut lamaan, työttömyys pahenee ja yrityksiä menee konkurssiin.

Samaan aikaan terveysasemia, hoivakoteja ja muita lähi- ja peruspalveluja ajetaan alas.

Keskustan vaihtoehto on kiinni tässä todellisuudessa. Olemme politiikassamme tavallisten ihmisten asialla. Meille tärkeää on luoda toivoa paremmasta tulevaisuudesta koko maahan.

Siksi uudistaisimme verotusta niin, että rahat riittäisivät arjessa paremmin. Veisimme talouden kurljuuden kierteestä kasvuun. Suomi ei nouse vain leikkaamalla ja veroja korottamalla.

Auttaisimme perheitä, pitäisimme huolta heikompiosaisista ja pelastaisimme sosiaali- ja terveyspalvelut.

Isänmaa tarvitsee uuden suunnan. Turvattomat ajat ja arvaamaton maailma alleviivaavat suunnan muuttamisen tarkeyttä. Mitä paremmin kotimaan asiat ovat, sitä paremmin Suomi myös kestää kaiken ulkoapäin tulevan.

Kyse on myös johtajuudesta.

Nyt Suomi ajalehtii. Luottamusta ei ole, vastakkainasettelu voimistuu ja osattomuus lisääntyy. Jotta yhteiset ongelmat pystytään ratkaisemaan, Suomeen pitää - työelämän uudistamisesta alkaen - palauttaa asioista sopiminen ja yhteistyö.

Keskustan mielestä ”arvaa oma tilasi, anna arvo toisellekin” on kestävin tapa toimia myös tänä päivänä. Suomi on tienhaarassa. Mennäänkö vasemmalle, oikealle vai keskeltä eteenpäin?

Keskustan vaihtoehto on turvallinen Suomi. Toimeentuloa, töitä, lähi- ja peruspalveluja ja arjen turvaa. Tavallisille ihmisille koko maassa.

Toivottavasti voimme olla luottamuksesi arvoisia.

Antti Kaikkonen

Keskustan puheenjohtaja

Antti Kurvinen

Keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtaja

Tuplataan kasvu – Keskustan kasvulista

Taloukasvu pitää tuplata, nyt ei ole aikaa enää odotella

Keskustan mielestä Suomen talouden kasvun vauhdittaminen ei ole enää vaihtoehto, vaan välttämättömyys.

Kasvu pitää saada vähintään tuplattua ennusteista ja tämän pitää tapahtua pian. Mikäli hallitus ei ryhdy kasvutoimiin, seuraukset tavallisten ihmisten arkeen sekä yritysten tilanteeseen ja näkymiin tulevat olemaan erittäin vaikeita.

Nyt maan suunta on huono. Talous- ja työllisyystilanne muuttuu koko ajan vakavammaksi. Luotto- luokitajat heikentävät arvioitaan Suomen taloudesta, mikä uhkaa nostaa korkoja tulevaisuudessa.

Työttömyys, konkurssit, velka, verot ja ihmisten arjen kustannukset kasvavat liian nopeasti. Suomessa on Euroopan kolmanneksi korkein työttömyys, joka pahenee toiseksi nopeimmin. Jo nyt noin 300 000 suomalaista on ilman työpaikkaa.

Syyskuun alussa voimaan tullut yleisen arvonlisäverotuksen ylimitoitettu korotus laittaa etenkin työllistävät pienyritykset tiukoille ja uhkaa vaimentaa entisestään kotimaista kysyntää.

Menojen ja tulojen tasapainottaminen on välttämätöntä. Pelkästään leikkaamalla taloutta ei kuitenkaan saada kuntoon eikä Suomea nousuun. Tämän osoittaa Orpon hallituksen yli 12 miljardia euroa alijäämäinen budjettiesitys vuodelle 2025 leikkauksista huolimatta.

Hallitus on yli vuoden seurannut Suomen talouden luisua toimeettomana sivusta. Hätkähdyttävää on, että hallituksella ei ole edes tavoitetta tulevasta taloukasvusta. Ennustettuun nolla- tai kitukasvuun tyytyminen ei riitä. Emme voi jättäytyä toiveiden varaan siitä, että kasvu ehkä alkaa. Suomi ansaitsee parempaa. Kasvun eteen on tehtävä töitä.

Keskustan kasvulistalla tähdätään taloukasvun tuplaantumiseen nyt ennustetusta. Keskustan ajattelussa taloukasvu ei tarkoita luonnonvarojen kestämatöntä käyttöä, vaan kasvu on kestävää ja vihreisiin teknologioihin pohjautuvaa luonnon kantokyvyn huomioivaa kasvua.

Yhteiskunnallinen ilmapiiri tulee muuttaa positiivisella tavalla kasvunälkäiseksi jatkuvan kitumisen sijaan.

Polarisoivaa yhteiskunnallista jakautumista purkamalla voidaan luoda ennustettavuutta ja luotettavuutta päätöksentekoon ja vähentää näin poliittista riskiä nopeista käännöksistä.

Keskustan kasvun resepti on: suunniteltu Suomessa, valmistettu Suomessa ja omistettu Suomessa. Ihmisten luottamus talouteen pitää palauttaa ja muuttaa kasvunäkymä huonosta hyväksi.

Kymmenen keskeistä nostoa kasvutoimista

1. Investointeihin kannustava verotus – sovellus ”Viron veromallista”

Muutetaan yhteisöveroa Viron veromallin suuntaan. Yrityksen sisään jääviä voittoja verotetaan vähemmän ja ulos jaettavia voittoja enemmän.

Hallituksen valmisteleva investointiverohyvytys ulotetaan myös pienille- ja keskisuurille yrityksille.

2. Veroluontoisten maksujen alentaminen

Alennetaan työntekijöiden veroluontoisia maksuja 1,43 %-yksikköä yli 4000 euroa kuussa tienaaavilta. Vastavasti säädetään katto yli 4000 euroa kuussa tienaaavien työttömyysturvalle ja muille päivärahoille. Samalla alennetaan myös työllistävien yrittäjien sivukuluja.

3. Vanhempainvapaat verovapaiksi

Vanhempainvapaat muutetaan verovapaiksi asteittain. Tällä tuetaan pikkulapsiperheitä.

4. Parannetaan kotitalousvähennystä

Nostetaan kotitalousvähennystä hallituksen määrittämää tasoa korkeammaksi. Pidetään vähennys vuoden 2024 tasolla. Tuplataan yksinasuvien vähennysoikeus.

5. Eläköityvien tuloverotuksen alentaminen

Alimman eläkeiän saavuttaneille 20 % työtuloista kokonaan verovapaaksi, jos jatkaa työelämässä. Kevennetään myös eläkkeellä työtä tekevien verotusta.

6. Matkailualan kasvuohjelma

Laaditaan kunnianhimoinen matkailualan kasvustrategia. Tavoitteeksi asetettava matkailun tuplaaminen v. 2030 mennessä ja matkailutaseen saaminen tasapainoon.

7. 40 000 uutta työntekijää Suomeen vuosittain

Toivotetaan ahkerat ja työintoiset maahanmuuttajat tervetulleiksi Suomeen ja pysäytetään huoltosuhteen heikkeneminen nostamalla nettomaahanmuutto 40 000 henkeen vuosittain. Käyttöön otetaan Kanadan ja Australian mallien mukainen pisteytysjärjestelmä, joka varmistaa julkistalouden hyödyt.

Yritykset arvioisivat itse ulkomaisen työvoiman tarpeensa, korvaten virkamiesten ja poliitikkojen päätökset. Lisäksi erityisosaajille ja heidän perheilleen taataan kahden viikon palvelulupaus, joka kattaa tunnistautumisen, työluvut ja käytännön asiat, kuten pankkitilit ja lastenhoidon.

8. Käynnistetään Itäisen Suomen erityistalousalueen 10 vuoden kokeilu

Keskusta esittää erityistalousaluekokeilua itäiseen Suomeen. Kokeilu kestäisi 10 vuotta ja sisältäisi esimerkiksi yritysten yhteisöveron huojentamista, opintolainahyvityksen, muuttotukia, kevennetyn sähköverotuksen, sosiaaliturvamaksujen huojennuksia sekä luvitusten nopeuttamista. Lisäksi panostettaisiin TKI-toimintaan ja koulutuspaikkoihin erityisesti alueilla.

9. Otetaan käyttöön pikamuoti- ja krääsävero

Otetaan käyttöön pikamuoti- ja krääsävero sekä vastaavasti kevennetään uudelleenkäytettävien tuotteiden verotusta, kuten vaatteiden ja kenkien korjauspalveluiden sekä käytettyjen tuotteiden arvonlisäveroa.

10. Tavoitteeksi Euroopan nopein luvitusprosessi

Tehdään luvituksesta Suomen kilpailukykytekijä. Asetetaan tavoitteeksi, että Suomessa on Euroopan nopein luvitusprosessi vuoteen 2027 mennessä (takuuajat käsittelyille ja yhden luukun palvelumalli). Toimeenpannaan tämän edellyttämät muutokset sääntelyyn ja toimintatapoihin.

Toimenpiteitä kasvun ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten vahvistamiseksi

Keskustan kasvulistan toimenpiteet kohdistuvat useammalle vuodelle ja niitä rahoitetaan:

A) Siirtymällä rahapelipelaamisessa lisenssimalliin, jolla saadaan kerättyä lisää arpajaisverotuksen alaista tuottoa

B) Kohdistamalla v. 2025 talousarvioesitykseen Keskustan esittämien muutosten tuoma liikkumatila kasvutoimenpiteiden rahoittamiseen

Näillä toimenpiteillä kertyy yhteensä noin 300 miljoonaa euroa vuodessa kasvutoimenpiteiden rahoittamiseen.

C) Tunnin juna -hankkeen toteuttamatta jättämisellä 400 miljoonaa euroa yksinomaan tällä vaalikaudella.

Verokannustimia investointien ja työllisyyden vahvistamiseksi

1. Työttömyysturvalle enimmäismäärä ja työnteko kannattavaksi

Helpotetaan työtulojen progressiota poistamalla 4000 euroa kuukaudessa ylittävien tulojen osalta työntekijän sairauspäivärahamaksu 0,84 % ja työttömyysvakuutusmaksu 0,59 % eli yhteensä veroluonteiset maksut kevenisivät 1,43 %-yksikköä yli 4000 euron työtuloista.

Käytännössä esimerkiksi ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle tulisi noin 2400 euron enimmäismäärä per kuukausi.

Vastaavasti ansiosidonnaista päivärahalle tulisi katto siten, että sitä ei kertyisi yli 4000 euron kuukausitulojen osalta. Tämän ylittävältä osalta ihmiset voisivat jatkossa itse arvioida, millaista lisäturvaa tarvitsevat.

Myös työnantajien maksuosuutta kevennettäisiin yli 4000 euroa kuukausitulojen osalta siten, että uudistus olisi kokonaisuudessaan budjettineutraali. Vuonna 2025 sairausvakuutusmaksu on 1,88 % ja työttömyysvakuutusmaksu keskimäärin 0,61 % eli yht. 2,49 %. Näitä maksuja voitaisiin keventää, mutta ei kokonaan poistaa yli 4000 euron kuukausituloista.

2. Investointiverohyvitys laajennettava myös pienille ja keskisuurille yrityksille

Keskustan mielestä investointiverohyvityksen raja voisi olla hallituksen esittämän suuryrityksiä suosivan 50 miljoonan euron sijaan esimerkiksi 1 miljoona euroa. Keskustan esittämällä tavalla Suomeen voitaisiin muutamien mahdollisten suurten investointien lisäksi toteuttaa useita pienempiä investointeja. Investointihyvitys vaikuttaisi yhteisöverokertymään vuodesta 2028 eteenpäin.

3. Itäiselle Suomelle korkeampi investointiverohyvitys

Investointihyvitys korkeampana itäiseen Suomeen perustettavalle erityiselle talousalueelle. Muualla Suomessa vähennysprosentti olisi hallituksen esittämä 20 %, mutta itäisessä Suomessa 30 %. Erityinen talousalue kattaisi Etelä-Karjalan, Etelä-Savon, Kainuun, Kymenlaakson, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon sekä itärajalla olevat Pohjois-Pohjanmaalta Koillismaan alue ja Lapista Itä-Lapin seutukunta.

4. Yhteisöverouudistuksella kannusteita investointeihin

Toteutetaan yhteisöverouudistus siten, että vero olisi kevyempi (esim. 15 tai 17 %) silloin kun voitto jätetään yrityksen sisälle kasvun hakemista varten voittojen ulos jakamisen sijaan. Ulosjaettavia voittoja verotettaisiin puolestaan hieman kovemmin. Toteutetaan Suomen tarpeisiin vastaava sovellus ns. Viron veromallista.

5. Veroale töissä jatkaville eläkeläisille

Alimman eläkeiän saavuttaneille 20 % työtuloista kokonaan verovapaaksi, jos jatkaa työelämässä. Muutos keventäisi huomattavasti verotusta alimman eläkeiän ylittäneillä, jotka jatkavat työskentelyä. Luodaan näin kokeneille työntekijöille porkkana jatkaa työelämässä.

Esimerkinomaisesti Veronmaksajien Keskusliiton ylläpitämän taulukon mukaan 3600 euroa kuukaudessa tie-naava maksaa nyt veroja ja maksuja vuodessa 12 797 euroa. Mikäli veronalaisten tulojen määrä olisi vain 80 prosenttia tuloista, niin veroja ja maksuja maksettaisiin ainoastaan 2880 euron kuukausitulon perusteella vuodessa 8520 euroa, jolloin verotus kevenisi lähes 4300 eurolla vuodessa tai noin 350 eurolla kuukaudessa. Muutos kannustaisi jäämään eläkkeelle myöhemmin ja lisäisi näin työpanoksen määrää.

Kevennetään myös eläkkeellä työtä tekevien verotusta.

6. Start-up-yrityksille paremmat kannusteet TKI-toimintaan

Keskusta parantaisi TKI-vähennystä siten, että start-up-yritykset voivat hyödyntää niitä täysimääräisesti. Palautus rahana tai kuittausta muuta veroja vastaan eli annettaisiin hyötyä myös niille tappiollisille yrityksille, jotka eivät voimakkaan kasvuvaiheen vuoksi voi verokannustinta nykyisellään hyödyntää.

7. Perintö- ja lahjaveron uudistuksella kohtuullisuutta maksuaikatauluihin

Perintö- ja lahjaveron uudistamisen ensimmäisessä vaiheessa varmistetaan, ettei veron maksamisen aikataulu aiheuta kohtuuttomia tilanteita. Jos perintö- tai lahjaveron määrä ylittää 5000 euroa, sen yli menevän osuuden voisi halutessaan jakaa 10 vuoden korottomalle maksuajalle niin, että verosta maksetaan vuosittain 1/10. Tämä helpottaisi erityisesti sukupolvenvaihdoista sekä kiinteästä omaisuudesta kertyvien perintö- ja lahjaverojen maksamista. Arvioidaan perintö- ja lahjaveron korvaamista luovutusvoittoverolla pideemmän aikavälin tavoitteena.

8. Pidennetään tappioiden vähennysaikaa

Pidennetään tappioiden vähennysaikaa nykyisestä 10 vuodesta esimerkiksi 20 vuoteen. Suomen 10 vuoden raja on nykyisellään verrattain tiukka vertailumaihin verrattuna.

Tappiontasauksen rajaukset ovat epäedullisia yrityksille, joiden tulokset vaihtelevat voimakkaasti vuodesta toiseen, koska niiden efektiivinen verotus muodostuu käytännössä kireämmäksi kuin tasaista voittoa tekevien yritysten. Riittämätön tappiontasausjärjestelmä voi siis ohjata investointeja vakaisiin yrityksiin ja vakaille toimialoille riskipitoisempien yritysten ja toimialojen sijaan.

9. Verovapaus yleishyödyllisten yhteisöjen ky-muotoisiin pääomarahastoihin

Toteutetaan välittömästi yleishyödyllisten yhteisöjen ky-muotoisiin pääomarahastoihin tekemien sijoitusverovapaus, jolla helpotetaan sijoittamista pörssin ulkopuolisiin kasvuyhtiöihin.

Tällä hetkellä suomalaiset yleishyödylliset yhteisöt eivät pysty sijoittamaan kotimaisiin kommandiitti-yhtiö-muotoisiin pääomasijoitusrahastoihin rahastoihin veroneutraalisti. Tämä heikentää suomalaisten yleishyödyllisten tahojen mahdollisuutta rahoittaa suomalaisten yritysten kasvua. Ky-muotoisiin rahastoihin sijoitettaessa peritään sijoituksen tuotosta 20 prosentin elinkeinotulovero, kun sen sijaan muihin sijoitusrahastoihin sekä listattuihin ja listaamattomiin yhtiöihin sijoittaessa tätä ei tapahdu.

10. Ei leikata kotitalousvähennystä ja nosteta arvonlisäverotusta

Ei leikata kotitalousvähennystä vuoden 2024 tasosta, koska se edistäisi harmaata taloutta ja heikentäisi mikro- ja pk-yritysten toimintamahdollisuuksia. Vuonna 2022 kotitalousvähennystä myönnettiin noin 522 000 verovelvolliselle. Moni heistä joutuu ensi vuonna harkitsemaan kotitalousvähennyksellä hankittavien palveluiden ostamisen vähentämistä.

Eikä koroteta 10 %:n arvonlisäverokantaa, koska jo yleisen arvonlisäverokannan korotus oli ylimitoitettu toimenpide. Suomi ei nouse tämänkaltaisella veronkorotuspolitiikalla, jota Orpon hallitus harjoittaa.

Hallitus arvioi itsekkin esityksessään, että alemman arvonlisäverokannan korotus vähentää työllisten määrää

arviolta noin 400 hengellä ja työttömien määrän arvioidaan nousevan noin 300 hengellä. Todellisessa elämässä monien päällekkäisten veronkorotusten yhteisvaikutus voi kuitenkin yllättää hallituksen ikävällä tavalla.

11. Ultrapikamuoti ja halpatavarakrääsä verolle

Selvitetään pikamuodille (Ranskan malli) ja Kiinan halpatavaratuonnille ympäristöveroa (ns. krääsävero tai Temu-vero) ja vastaavasti kevennetään uudelleenkäytettävien tuotteiden verotusta, kuten, vaatteiden ja kenkien korjauspalveluiden sekä käytettyjen tuotteiden arvonnalisäveroa.

Lisäksi kiellettäisiin ultrapikamuotiyritysten, kuten Sheinin ja Temun, mainonta verkossa. Tavoitteena on suojella suomalaista vaateteollisuutta ja edistää vastuullisempia kulutusvalintoja.

Nämä toimenpiteillä pyritään rajoittamaan pikamuodin haitallisia vaikutuksia ympäristölle ja kotimaan taloudelle.

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta kasvun kannattelijaksi

12. Toimeenpannaan määrätietoisesti TKI-satsausten lisäämisiä. Kohdistetaan niitä tutkimuksen ja tuotekehityksen lisäksi myös innovaatioihin, jotta kehitystyön tuloksia saadaan konkretisoitua kasvuksi kaupallistamalla.

13. Suunnataan T&K-rahoituksesta nykyistä merkittävämpi osa pienillä ja keskisuurille yrityksille. Tuodaan starttirahoitus osaksi korkeakouluyhteisöjen toimintaa. Vahvistetaan elinvoimakeskusten roolia pk-yritysten kasvun mahdollistamisessa.

14. T&K-satsauksia suunnataan murrosteknologioiden soveltamiseen eri aloille, kuten vety, uusiutuvat energialähteet ja kiertotalous, kvantti, bioteknologia, tekoälyn hyödyntäminen ja avaruus. Varataan rahoitusta demojen ja pilottien tukemiseen.

15. Hyödynnetään julkisia hankintoja osana innovatiivista kasvupolitiikkaa.

16. Kohdistetaan T&K-rahoitusta maamme sosiaali- ja terveyshaasteiden ratkaisemiseen kustannustehokkaasti tutkimuksen ja kehityksen avulla hyvinvointialueilla ja varmistetaan ratkaisujen käyttöönotto ympäri Suomen.

17. Business Finlandin päätös Innovaatioseteli ja Group Explorer -rahoituspalvelujen hakujen sulkemisesta on tuntuva heikennys etenkin pk-yritysten mahdollisuuksiin käynnistää innovaatiotoimintaa. Päätöksellä varaudutaan Business Finlandin rahoitusvaltuuden painopisteen muutokseen vuoden 2025 alusta. Keskusta ei pidä järkevänä pk-yritysten TKI-työn unohtamista. **TKI-panostukset tulisi mahdollistaa kaiken kokoisille yrityksille.**

Itäisen Suomen erityistalousalue tarvitaan nyt

18. Perustetaan erityistalousalue itäiseen Suomeen

Keskusta esittää kymmenen vuoden erityistalousaluekokeilua itäiseen Suomeen, koska alue kärsii Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan vaikutuksista. Erityisalueen työkaluja olisivat esimerkiksi: määräaikaisten vapautus investoivalle yritykselle yhteisöverosta, opintolainojen hyvitys, muuttoavustus osaavan työvoiman houkuttelemiseksi, alueellisesti kevennetty sähköverotus, sosiaaliturvamaksujen huojentaminen, luvituksen ohituskaista sekä TKI:n ja koulutuspaikkojen lisäpanostusten painottaminen aivan erityisesti itäiseen Suomeen.

Keskusta kuuntelisi tarkasti myös kuuden maakunnan yhteistä esitystä itäisen Suomen ohjelman toimenpiteiksi ja varaisi tähän rahoitusta.

19. Keskusta helpottaisi itäisen Suomen tilannetta 130 miljoonalla eurolla ja osoittaisi 30 miljoonaa Pohjois-Suomeen. Toimenpidekokonaisuudella luotaisiin Venäjän sodankäynnin seurauksista kärsiville itärajan maakunnille kasvunäkymiä ja aloitettaisiin niin sanotun Pohjoisen ohjelman toteuttaminen. Rahoitus saadaan perumalla Turun tunnin junaan kaavailtu 400 miljoonan euron pääomitus.

20. Itäisen Suomen vaikutusten arviointi. Keskusta tarkastelisi myös jokaista eri hallinnonalojen päätöstä, jotta ne eivät heikennä yhdessä tai erikseen itäisen Suomen asemaa suhteessa muuhun Suomeen.

21. Alueellinen opintolainahyvitys. Työvoiman ja elinvoiman vahvistamiseksi alueellinen opintolainahyvitys on polkaistava käyntiin osana erityistalousaluekokeilua.

22. Tavoitteeksi aluetalousmalli. Itäisen Suomen erityistalousalue on pilotti, jolla valinnanvapautta ja vastuuta annetaan vastuuta lähemmäs alueen ihmisiä ja yrityksiä. Jatkossa talousalueet voivat itse paikallisesti sopia ja räättelöidä elinvoimaansa vahvistavia ratkaisuja. TE-palveluiden siirto pois valtiolta on askel kohti elinvoimaisten talousalueiden ajattelua. Tavoitteena on aluetalousmalli esimerkiksi Sveitsin itsehallinnollisten maakuntien mallia mukaillen siten, että alueilla on mahdollisuus esim. omanalaiseensa yritysverotuksen kokonaisuuteen.

Alueiden elinkeinoelämän erityispiirteet huomioitava

23. Otetaan käyttöön seutukuntakohtaiset kasvusopimukset korvaamaan ainoastaan muutamien kaupunkiseutujen kanssa tehtävät MAL-sopimukset. Silloin valtio osallistuisi tasapuolisemmin koko Suomen kehittämiseen.

24. Hallituksen tulee perua tukialuekartan muutos ja rakentaa kestävämpi malli aluetukien jakoon. Suomen tulee vaikuttaa Euroopan unionissa tavalla, joka lopettaa tukialuekartan nollasummapelin ja tunnustaa alueiden erityispiirteet väestökehityksen, elinkeinoelämän tarpeiden ja rakennemuutoksen osalta.

Nyt hallitus poistaa tukialueesta II seuraavat kunnat: Alavus, Kuortane, Ähtäri, Alajärvi, Evijärvi, Lappajärvi, Soini, Vimpeli, Hartola, Heinola, Sysmä, Padasjoki ja Juupajoki. Nämä kunnat ovat lisätty II tukialueeseen vuonna 2022. Hallituksen poukkoileva linja ei mahdollista yrityksille ja haasteellisessa ympäristössä toimiville kunnille pitkäjänteistä elinkeinotoiminnan näkymää ja siten heikentää alueiden mahdollisuuksia entisestään.

Suomeen lisää ihmisiä ja inhimillistä pääomaa

25. Keskustan tavoitteena on saada inhimillisen pääoman reippaalle kasvu-uralle. Keskustan tavoitteena on saada inhimillisen pääoman reippaalle kasvu-uralle. Inhimillisen pääoman saamiseksi pitkäaikaiselle kasvu-uralle tehdään puolueiden välinen vastaava parlamentaarinen sopimus kuin mitä TKI-satsausten osalta on tehty.

26. Lisäpanostuksia nuorten ikäluokkien koulutukseen, elinikäiseen oppimiseen, sekä osaajien maahanmuuttoon. Näiden koulutusinvestointien rahoittamiseksi voidaan myös osin luopua valtion muusta kuin strategisesta omaisuudesta, kun sille arvioidaan saatavan koulutuksen kautta parempaa tuottoa pitkällä aikavälillä.

27. Vahvistetaan peruskouluissa perustaitojen opiskelua sekä nostetaan luonnontieteen sekä matematiikan osaamistasoa. Toimeenpannaan LUMA-strategia 2030 toimenpiteitä. Toteutetaan yrittäjyyskasvatusta kaikilla koulutustasoilla mm. ottamalla mukaan yrittäjyyskummit koulun toimintaan.

28. Tehdään perheystävällistä politiikka. Ei toteuteta leikkauksia lapsiperheille. Yhtenä konkreettisenä keinona tukea perheitä voisi olla lapsiperheiden verotuksen keventäminen. Tätä olisi syytä selvittää.

29. Vanhempainpainvapaat muutetaan verovapaaksi asteittain ja 1. askeleena 1/3 vanhempainvapaista muutetaan verovapaaksi, jolloin 2/3 osaa on veronalaista tuloa. Opintolainahyvitykseen tehdään 10 %:n korotus ja opintorahan huoltajakorotus maksetaan jokaisesta lapsesta.

30. Kansankunnan pitkäjänteisen vaurastumisen kiihdyttämiseksi toteutetaan sijoitustili, jollainen avataan jokaiselle syntyvälle lapselle ja jonne valtio kanavoi alkupääoman.

31. Valmistellaan lakkautetun aikuiskoulutustuen tilalle välittömästi uudenlainen kannustin aikuisopiskeluun, eikä toteuteta leikkausta ammatilliseen koulutukseen. Arvioidaan osaamistilin käyttöönottoa jatkuvan oppimisen edistämiseksi, jonne kertyvän pääoman avulla voisi hankkia koulutusta.

32. Vahvistetaan yrittäjyyskasvatusta ja -koulutusta kaikilla oppiasteilla. Näin vahvistetaan suomalaisen yhteiskunnan yrittäjyysmyönteisyyttä sekä tuetaan yrittäjyyttä uravaihtoehtona.

33. Toivotetaan työtä pelkäämättömät maahanmuuttajat tervetulleiksi Suomeen. Huoltosuhteen heikkene-

minen voidaan pysäyttää, kun Suomeen tulee 40 000 nettomaahanmuuttajaa vuosittain.

Tämä vastaa Tilastokeskuksen uuden väestöennusteen arviota. Valtiovarainministeriön arviona on ollut, että kestävyysvaje supistuu 0,3 %/BKT, kun nettomaahanmuutto kasvaa 7500 hengellä. VM:n oletuksena kestävyysvajelaskelmassa on, että kasvaneen nettomaahanmuuton myötä väestön keskimääräinen tulotaso, julkisten palveluiden ja etuisuuksien käyttö ja työllisyysaste eivät muutu.

Aiemmassa vuoden 2021 väestöennusteessa oletus nettomaahanmuutosta oli 15 000 henkilöä vuosittain. Kun maahanmuuton oletetaan kasvavan 25 000 hengellä aiempaan arvioon verrattuna, niin vaikutus kestävyysvajeeseen olisi noin 1 prosentti suhteessa brutokansantuotteeseen. Tämä tarkoittaa noin kolmea miljardia euroa. Jäljellä olevasta VM:n arvioimasta 2,0 %:n kestävyysvajeesta voitaisiin näin ollen kattaa noin puolet työperäisellä maahanmuutolla.

34. Maahanmuuttajien tulee työllistyä yhtä hyvin, samanlaisiin tehtäviin ja samanlaisella palkalla kuin kanta-väestön. Käyttöön tulee ottaa Kanadan ja Australian mallia mukaileva pisteytysjärjestelmä, jotta varmistamme maahanmuuton tervehdyttävän julkista taloutta.

35. Siirrytään yrityskohtaiseen tarveharkintaan eli yritys itse paikallisesti arvioi, tarvitseeko se ulkomaista työvoimaa. Sen sijaan, että virkamiehet ja poliitikot arvioisivat.

36. Ulkomaisille erityisosaajille ja heidän perheilleen tulee tarjota ja varmistaa kahden viikon palvelulupa siitä hetkestä, kun hakija jättää hakemuksensa järjestelmään. Lupaus sisältää tunnistautuminen, työluvan saamisen ja kaikki muut käytännön toimet pankkitilin avaamisesta henkilötunnukseen ja lasten hoitopaikkaan.

37. Rakennetaan Suomeen tuleville opiskelijoille kannustimet jäädä opintojen jälkeen Suomeen työskentelemään.

38. Perustetaan maailmalle suomalaisia kieli- ja kulttuurikouluja, joissa suomen kieltä ja kulttuuria oppineille voitaisiin antaa oleskelulupa Suomeen työskentelemään.

39. Varmistetaan, että esimiehille ja johtajille on tarjolla koulutusta kansainvälisistä työyhteisöistä ja että suomalaisilla työpaikoilla ja yhteiskunnassa ei ole rasismia.

40. Peruutetaan työperäistä maahanmuuttoa hankaloittava kolmen kuukauden sääntöä koskeva hallituksen esitys.

Kasvualoille tarvitaan tiekartat

41. Tehdään parlamentaarisesti kasvualojen pitkän tähtäimen tiekartat, jotta kasvualojen ekosysteemien toimijat voivat luottaa julkiseen taustatukeen ja yli vaalikausien ulottuvaan tahtotilaan alojen vauhdittamiseksi. Yrityskehittämistä on vaivannut vaalikausittain vaihtuva ohjelmatyö ja samalla jo toimivaksi havaittujen yhteisöjen hajoaminen sekä työn valuminen hukkaan.

42. Laaditaan kunnianhimoinen matkailualan kasvustrategia. Tavoitteeksi asetettava matkailun tuplaaminen v. 2030 mennessä ja matkustustaseen saaminen tasapainoon, jolloin matkailusta tulisi tuloja Suomeen saman verran kuin mitä suomalaiset vievät matkailueuroja maailmalle. Suomen matkustustaseen alijäämä oli 1,6 miljardia euroa vuonna 2023.

43. Keskusta ei hyväksy leikkausta matkailun edistämiseen rahoitukseen Business Finlandin toimintamallin, koska tämä haittaisi yhden kasvualamme näkymää. Emme hyväksy myöskään alennetun ALV-kannan korotusta. Matkailun vahvistaminen tuo alueelle ja ihmisille laaja-alaisesti tuloja, myös sivutuloja. Matkailualan kokonaisuuksia voitaisiin myös paketoita laajemmiksi tuotteiksi.

44. Vahvistetaan elintarvikealan vientiedellytyksiä. Tällä hetkellä panostukset vientiin ovat sekä euromääräisesti, että toimenpiteiden osalta liian vaatimattomia. Keskusta edellyttää hallitusohjelman mukaista rahoitusta vientiponnisteluihin sekä vaatii vientitoiminnan uudelleenorganisointia ja tehostamista. Paremman sisäisen koordinoinnin lisäksi maamme lähetystöt ja konsulaatit ulkomailla pitää valjastaa vientitoimiin, kuten on menestyksekkäästi toimittu esimerkiksi Irlannissa ja Tanskassa.

45. Käynnistetään puurakentamisen ja erityisesti hirsirakentamisen kasvuohjelma, koska näin autetaan samalla pienentämään päästöjä ja saadaan kasvavaa vientiteollisuutta Suomeen.

46. Toteutetaan luovien alojen tiekarttaa ja vaikutetaan EU:ssa järkevään sääntelyyn, jotta myös pienet eurooppalaiset yritykset pärjäävät markkinoilla kilpailussa isoja monikansallisia yrityksiä vastaan, mm. luovat alat, some- ja digijätit.

47. Ei hyväksytä alueellisen kuljetustuen leikkaamista, koska tämä vaikeuttaisi pitkien etäisyyksien maassa vientiteollisuuden toimintaedellytyksiä kasvattamalla kuljetuskustannuksia.

48. Tehdään tuottavuusloikka tekemällä Suomesta tekoälyn hyödyntämisen ja soveltamisen suurmaa. Tavoitteena on näyttää muulle maailmalle mallia tekoälyn eettisessä hyödyntämisessä.

Muita kasvutoimia

49. Kymmenen vuoden korkotukilainoituksella eli niin sanotulla välimallilla aloitettiin vuosina 2009-2010 yhteensä 7 400 uuden vuokra-asunnon rakentaminen. Uudistetaan tämä ratkaisu rakentamisen nopeaksi elvyttämiseksi.

Välimallin vuokra-asuntoja ryhtyivät rakentamaan muun muassa työeläke- ja vakuutusyhtiöt, jotka eivät investoi perinteiseen ARA-tuotantoon. Lisäksi välimalli edisti asuntoihin sijoittavien kiinteistörahastojen perustamista ja laajentumista. Malli antoi mahdollisuuden rakentaa valtion tuella vuokra-asuntoja ilman vuokraan ja asukasvalintaa liittyviä rajoituksia.

ARA-välimallin avulla vuosina 2009-2010 saatiin 7 400 asuntoa liikkeelle. **Tämän vaikutus julkisen talouteen voisi olla noin 500-600 miljoonaa euroa veroina ja veronkaltaisina tuloina,** kun arvioidaan, että 45 m² keski-koolla rakentuisi 330 000 asuineliötä. Tämän mittaluokan rakentamisinvestointi olisi noin 1,3 miljardia euroa. Siitä veroina ja muina maksuina palautuisi julkiselle sektorille 40-46 prosenttia. Rakentaminen ollessa miljardi euroa, tuottaa tämä **noin 10 000 henkilötyövuoden verran työpaikkoja rakennusallalle.**

Hallitus ei ole huomionnut, mikä vaikutus julkiseen velkaantumiseen on ollut sillä, että rakennusala on vajonnut lamaan.

50. Tehdään luvituksesta Suomen kilpailukykytekijä asettamalla tavoitteeksi, että Suomessa on Euroopan nopein luvitusprosessi vuoteen 2027 mennessä (takuuajat käsittelyille ja yhden luukun palvelumalli). Käynnistetään suursiivous hallinnon tehostamiseksi ja turhan sääntelyn purkamiseksi.

51. Valjastetaan eläkerahaa kiihdyttämään kansantalouden kasvua Suomessa vahvistamalla niiden edellytyksiä sijoittaa kasvuvaiheen yrityksiin. Tällä hetkellä suomalaiset eläkeyhtiöt ovat niin isoja toimijoita, että suomalaiset kasvuyritykset ovat liian pieniä sijoituskohteiksi. Pääomien kohdistamiseksi edes hieman nykyistä suuremmalla painolla suomalaisten start up-yritysten ja muiden kasvuyritysten tueksi tulee etsiä toimivat välineet yhdessä eläkeyhtiöiden kanssa.

52. Varmistetaan julkisen hallinnon sinänsä perusteltujen säästöjen toimeenpanossa, ettei niiden vuoksi aiheudu millään sektorilla viivästyksiä tai muuta haittaa yritysten toimintaan.

53. Biokaasutuotantoa vauhditettava ja varmistettava, että sähköverkot mahdollistavat hajautetun uusiutuvan energiantuotannon koko maassa.

54. Kiinnitetään erityistä huomioita ja tukitoimenpiteitä lapsiperheellisiin yrittäjiin ja yrittäjyyden aloittamiseen pienten lasten kanssa.

Parlamentaarinen työ käyntiin kasvun aikaansaamiseksi

55. Valmistellaan parlamentaarisessa yhteistyössä ylivaalikautinen sitoumus julkisen talouden pitkäjänteisestään tervehdyttämisestä ja kunnianhimoisiin kasvutoimenpiteisiin satsaamisesta.

Pelastetaan palvelut

Suomessa kunnat ja hyvinvointialueet vastaavat ihmisten tarvitsemista peruspalveluista. Kunnilla on myös merkittäviä alueen elinvoimaan liittyviä tehtäviä, kuten kaavoitus, liikenneinfra ja asukkaiden vapaa-ajan palvelut.

Kuntien ja hyvinvointialueiden taloustilanne on monistakin syistä vaikea, jota hallituksen epäonnistunut talous- ja työllisyyspolitiikka, rahoitusleikkaukset sekä suoranainen välinpitämättömyys turvata ihmisten tarvitsemat palvelut ovat kärjistäneet.

Perustuslakimme nojalla valtiovallalla on viimesijainen vastuu turvata jokaiselle lakisääteiset peruspalvelut asuinpaikasta riippumatta. Niin sanotun rahoitusvastuun periaatteen nojalla kunnille ja hyvinvointialueille on varmistettava riittävät voimavarat lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi.

Keskusta ei näe kuntien ja hyvinvointialueiden tilannetta toivottamana. Tarjoamme vaihtoehdon hallituksen lyhytnäköisille sekä suomalaisia varallisuuden ja asuinpaikkansa perusteella eriarvoistavalle politiikalle.

Kuntien eriarvoistuminen ja kuntalaisten eriarvoistaminen on pysäytettävä

Kuntataloudessa kaikkein huolestuttavinta on, että kuntien taloudellinen eriytyminen syvenee. Se näkyy selvimmin kuntien kantamissa tuloveroprosenteissa. Vuonna 2024 kuntien väliset erot kunnallisverorasituksessa mitattuina ovat jo yli kuusi prosenttiyksikköä. Ääripäät ovat 4,4 % ja 10,8 %.

Ensi vuodelle melkein kaikki Suomen kunnat ovat kertoneet paineista kohtalaisille tai huomattavilla sopeutustoimille, joko palveluiden leikkauksille tai verojen korotuksille. Toisin kuin aiemmissa kriisitilanteissa, tällä kertaa valtiolta ei ole auttanut kuntia millään tavalla.

Kunnat ovat olleet myös suuren muutoksen keskellä. Vuonna 2023 toimeenpantu sote-uudistus, joka oli välttämätön, muutti merkittävästi kuntien tehtäviä ja rahoitusta. Kuntien väestörakenne on myös eriytynyt ja kasvavilla kunnilla ja väestöä ja tulopohjaa menettävillä kunnilla on toisistaan poikkeavia haasteita. Kuntien rahoitusjärjestelmän uudistaminen olisi kiireellinen ja välttämätön.

Toinen kuntiin vaikuttava suuri muutos on vuonna 2025 toimeenpantava TE-uudistus. Käytännössä henkilöasiakas-, työnantaja- ja yrityspalvelut tuodaan lähelle kuntalaisia lähipalveluina. Sinne, missä tunnetaan parhaiten alueen työnhakijat ja yritykset. Parempi työllisyys on tärkeää paitsi työnhakijalle ja hänen perheelleen, myös kuntien elinvoiman ja talouksien kannalta. Hallitus on TE-uudistuksen tavoitteiden vastaisesti kuitenkin heikentänyt sen toimeenpanomahdollisuuksia muun muassa tiukentamalla työssäoloehtoa, lakkauttamalla koulutustuen ja leikkaamalla kuntien rahoitusta.

Hallitusohjelman kirjaukset kuntien kannalta olivat vielä lupaavia. Hallitus lupasi turvata muun muassa kasvavien kaupunkiseutujen investointikyvyn sekä huolehtia taantuvien alueiden kyvystä tuottaa palveluja.

Valitettavasti hallitusohjelman toimeenpano ontuu pahasti. Lupaukset ovat jäämässä pelkäksi sananhelinäksi.

Puolentoista vuoden hallitustaipaleen aikana hallitus on pakottanut kunnat korottamaan kiinteistöverojaan, josta ovat hyötynet varsinaisesti vain sellaiset kunnat, joissa on arvokkaita kiinteistöjä ja joiden kiinteistövero on ollut nykyisen alarajan alapuolella.

Sen sijaan hallitus ei tee ohjelmassaan lupaamaansa kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamista.

Hallitus on päättänyt lokakuussa siirtää kuluvan vaalikauden kunnille tärkeintä lainsäädäntöhanketta, kuntien peruspalveluiden valtionosuusuudistusta, yhdellä vuodella eteenpäin. Uusi valtionosuusjärjestelmä olisi voimassa aikaisintaan 1.1.2027.

Hallitus leikkaa ensi vuonna kuntien yleistä valtionosuutta 145 miljoonalla eurolla ilman vastaavia tehtävä-

vähennyksiä. Sen sijaan valtiontalouden säästötoimena hallitus siirtää maahanmuuttajien kotouttamiskustannuksia kuntien maksettavaksi.

Ensi vuonna laskujemme mukaan yksitoista kuntaa joutuu maksamaan niin sanottuja negatiivisia valtion-osuuksia eli siitä, että ne järjestävät lakisääteisiä palveluja. Hallitus ei ole tehnyt mitään vääryyden korjaamiseksi.

Hallitus ei myöskään toimi ripeästi kuntien tehtävien ja velvoitteiden keventämiseksi, vaikka kunnat ovat antaneet noin 500 normien purkuehdotusta sekä noin 60 ehdotusta kokeiluiksi.

Kuntien keskeisimmän palvelutehtävän, perusopetuksen ja sen turvaamisen jokaiselle lapselle ja nuorelle, hallitus on haudannut kahteen eri selvityshankkeeseen. On täysin epäselvää, saako hallitus tässäkään mitään aikaan. Pitkien etäisyyksien kunnissa lapset joutuvat istumaan pitkiä aikoja päivittäin koulukuljetuksissa, kun lähikouluja on säästöpainneiden ja lasten vähenemisen vuoksi lakkautettu. Todellisia säästöjä koulujen lakkautuksista ei ole kaikin paikoin saatu aikaan tai kyetty todentamaan.

Hallituksesta poiketen Keskusta arvostaa suomalaisia kuntia ja niiden asukkaita. Kunnallinen itsehallinto on ollut koko itsenäisyytemme historian tae erilaisista kriiseistä selviytymisessä. Kunnat ovat kyenneet ihmekoihin. Keskusta puolustaa päätöksentekoa lähellä ihmistä ja ihmisten mahdollisuuksia vaikuttaa itseään ja lähiympäristöään koskeviin asioihin ja osallistumiseen.

Valitettavasti hallitusohjelman lupauksista huolimatta päähallituspuolueiden ideologinen asumisen, palveluiden ja päätöksenteon keskittämispolitiikan vimma näkyy myös kunta-politiikan toimeenpanossa.

Kovakorvainen ja ylimielinen hallitus on kaventamassa kunnallista itsehallintoa. Se on muun muassa tuomassa eduskuntaan lakiesityksiä esim. siitä, kuinka kuntien pitäisi tuottaa palveluja asukkailleen. Sen sijaan hallitus on sallimassa luonnollisen monopolin myynnit sijoittajille, kuten esim. vesihuollon kohdalla.

Keskustalaisia ratkaisuja kunta palveluiden turvaamiseksi

- Kuntien koko rahoitusjärjestelmän uudistaminen on käynnistettävä viipymättä.
- Kuntien valtionosuusuudistus toteutetaan tavoitteella, että jokaisella on oikeus kunnallisiin peruspalveluihin kohtuullisella vero- ja maksurasituksella asuinpaikastaan riippumatta. Huomio on kiinnitettävä tulopohjan sekä olosuhde- ja palvelutarve-erojen tasaamiseen.
- Kuntien harkinnanvaraista rahoitusavustusta vuodelle 2025 on korotettava.
- Kuntia on tuettava TE-uudistuksen toimeenpanossa turvaamalla niiden edellytykset palvella työnhakijoita ja yrityksiä.

Hallitus on pilaamassa sote-uudistuksen – Keskustalla on ratkaisuja

Neuvolat, perhekeskukset, terveysasemat, hoivakodit, vuodeosastot ja muut suomalaisille tärkeät sosiaali- ja terveyspalvelut voidaan pelastaa - ja pitää lähellä ihmisiä kautta Suomen. Keskusta puolustaa lähipalveluita.

On tärkeää, että palveluja hoitavat yhdessä julkinen puoli, etenkin pienet ja keskisuuret hoito- ja hoiva-alan yritykset ja järjestöt. Lopulta vastuu tasa-arvoisista palveluista on hallituksella.

Hallituksen leikkaus- ja keskittämispolitiikalle on vaihtoehto. Keskustan eduskuntaryhmä on esittänyt vaalikauden aikana jo lukuisia ratkaisuja sosiaali- ja terveyspalvelujen pelastamiseksi.

Keskustan ratkaisut sote-palveluiden turvaamiseksi

Ei leikata sosiaali- ja terveyspalveluista

Sosiaali- ja terveyspalveluista leikkaaminen tulee inhimillisesti ja taloudellisesti kalliiksi. Toisin kuin hallitus, Keskusta ei leikkaisi sosiaali- ja terveyspalveluista. Tämä on arvo- ja linjavalinta.

Annetaan alueille aikaa laittaa talous kuntoon

Annetaan hyvinvointialueille paremmin aikaa laittaa taloutensa kuntoon. Pidennetään alijäämien kattamisen aikaa kahdella vuodella. Hallituksen linja pakottaa hyvinvointialueet ajamaan lähipalveluja lyhytnäköisesti alas.

Siirrytään Suomessa perhelääkärimalliin - tehdään omalääkäreistä totta

Otetaan käyttöön omalääkärit ja -hoitajat. Omalääkärille pääsee nopeasti, hoitoon saadaan jatkuvuutta ja ihminen tietää, kuka lääkäri häntä hoitaa silloin, kun lääkäriä tarvitaan. Siksi hyvinvointialueiden lääkärien pitäisi pääosin olla virkasuhteessa.

Kela-korvausten lisäämiseen varatut rahat käytettäisiin perhelääkärijärjestelmän käyttöönottamiseen valtakunnallisesti.

Keskustan tavoitteena on, että jokainen suomalainen voi valita oman perhelääkäriinsä seuraavan aluevaltuustokauden aikana.

Kevennetään sääntelyä

Helpotetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen sääntelyä. Se tuo taloudellista liikkumatilaa hyvinvointialueille. Annetaan alueille samalla lisää päätösvaltaa esimerkiksi erikoissairaanhoidon palvelujen hoitamiseen.

Parannetaan perusterveydenhuoltoa

Laitetaan yksityisten terveysjätien tukemisen rahat julkisen perustason sosiaali- ja terveydenhuollon parantamiseen. Näin voidaan lyhentää hoitajonoja ja helpottaa päivystysten ruuhkia.

Pistetään vuokratyön villi länsi kuriin

Suitsitaan villinä rehottavaa, koko ajan kalliimmaksi käyvää vuokralääkäribisnestä. Yhtenä ratkaisuna lääketieteen opiskelijat voitaisiin velvoittaa olemaan töissä vain joko sairaalassa tai terveyskeskuksessa, koska veronmaksajat maksavat heidän koulutuksensa.

Otetaan nopeasti käyttöön ammatinharjoittajamalli koko maassa

Ammatinharjoittamisella tarkoitetaan sellaista toimintaa, jossa terveydenhuollon ammattihenkilö ei ole julkisessa virassa eikä muussakaan palvelussuhteessa, vaan tuottaa palvelut itsenäisesti suoraan asiakkaalle. Ammatinharjoittajamallin tavoitteena on sitouttaa yksityissektorilla toimivia lääkäreitä pitkiin hoitosuhteisiin hyvinvointialueen järjestämisvastuun piirissä.

Vähennetään taksirallia ja pidetään palvelut lähellä

Siirretään Kelan matkakorvaukset hyvinvointialueille. Taksiralli käy kalliiksi. On kaikin tavoin parempi pitää palvelut ihmisten lähellä kuin kuljettaa heitä pahimmillaan satojen kilometrien päähän hoitoon.

Tarjotaan lisää palveluja sähköisesti

Yhä useampi terveysasia pitää pystyä hoitamaan sähköisesti, ajasta ja paikasta riippumatta. Samalla se vapauttaa kasvokkaista asiointiaikaa sitä tarvitseville. Aina pitää kuitenkin olla mahdollisuus myös fyysiseen asiointiin hoitajan, lääkärin tai muun ammattilaisen luona.

Käynnistetään toimenpideohjelma sääntelyn sujuvoittamiseksi ja normien purkamiseksi ja hukkajahdiksi hyvinvointialueilla

Hyvinvointialueet toimivat nyt valtion vahvassa säädös- ja rahoitusohjauksessa, joten alueille voi ja tulee antaa toimintavapautta palveluiden järjestämistapaan.

Periaatteena tulisi olla, että valtio asettaa tavoitteet ja hyvinvointialue saa joustavan sääntelyn puitteissa itse etsiä tarkoituksenmukaisia ja kyseiselle alueelle parhaiten sopivia keinoja.

Palautetaan sosionomien pätevyysvaatimus varhaiskasvatuksen mitoitusuudistusta edeltävälle tasolle.

Luovutaan alle tuhannen synnytyksen sairaaloissa poikkeusluvan hakemisvelvoitteesta. Helpotetaan vainajien siirtokuljetusten toteuttamista. Toteutetaan viime vaalikaudella pitkälle valmisteltu lainsäädäntö alihankinnasta.

Sosiaali- ja terveystaloudissa käynnistetään kansallinen hukkajahti. Tässä tarkastellaan, mitä pykälä tai säännöksiä voidaan poistaa, keventää tai automatisoida. Palvelunohjaus pitää saada toimivaksi ja hoitopolut ehyeksi. Vaikuttamattomia hoitoja karsitaan ja levitetään tehokkaasti hyviä käytäntöjä hyvinvointialueelta toiselle.

Yksityisen sairaanhoidon Kela-korvaukseen toteutettaisiin rakenteellinen muutos siten, että olemassa oleva rahoitus kohdennettaisiin hammashoitoon, naistentauteihin ja hedelmöityshoitoihin, joiden korvaustaso nousisi ja muut palvelut poistuisivat Kela-korvattavuuden piiristä.

Keskusta ei ota tässä vaiheessa kantaa hallituksen kaavailemaan yli 65-vuotiaiden Kelakorvausmalliin, koska sen yksityiskohdista ei ole vielä tarkkaa tietoa. Keskusta varoittaa kuitenkin hallitusta luomasta ihmisille katteettomia odotuksia mallia kohtaan. Vuonna 2023 hyvinvointialueilla oli yhteensä noin 6,2 miljoonaa yleislääkärin vastaanottokäyntiä (4,5 miljoonaa kasvotusten ja 1,6 miljoonaa etäasiointia). Näistä vähän reilut 2,4 miljoonaa käyntiä (39 %) oli yli 65 vuotta täyttäneiden käyntejä (1,65 miljoonaa kasvotusten ja 779 206 etäasiointia).

Helpotetaan teknologian käyttöä mm. huomioimalla se hoitajamitoituksessa. Hyvinvointialueilla on rohkeasti etsittävä keinoja tuottavuuden vahvistamiseksi. Tämä tehdään uusin toimintatavoin, esimerkiksi tekoälyä ja robotiikkaa ennakkoluulottomasti hyödyntämällä. Myös sosiaali- ja terveystietojen toissijaista käyttöä säätelevä toisiolaki on saatava ketterämmäksi. Sähköisen asioinnin ja digitalisaation käyttöönotto vapauttaa aikaa kohtaamisille ja myös nopeuttaa terveysongelmien havaitsemista ja niihin tarttumista.

Soten palvelulupaus

Keskustan mielestä suomalaisilla on oikeus tietää yhteiskunnan palvelulupaus siitä, mitkä palvelut julkinen terveydenhoito pystyy laadukkaasti ihmisille tarjoamaan. Kyse on siitä, mitä palveluita suomalaiset voivat odottaa saavansa verorahojensa vastineeksi.

Avataan keskustelu siitä, mitä palveluita julkinen sote tuottaa ja mitkä palvelut siirretään osin tai kokonaan ihmisten omalle vastuulle. Tosiasia on, että sen enempää veroeurot kuin työvoimakaan eivät riitä kattamaan nykyisiä vastuita.

Yhteiskunnan palvelulupausta voitaisiin tarkentaa esimerkiksi siten, että matkailijoiden rokotukset otettaisiin pois hyvinvointialueiden tehtävistä, ajokorttien vaatimat lääkärintodistukset siirrettäisiin kokonaisuudessaan yksityiselle sektorille ja luovuttaisiin aselupaan liittyvien lääkärintodistusten julkisrahoitteisuudesta.

Lisäksi palvelulupauksen toteuttamiseksi tarvitaan systemaattinen tapa kartoittaa sosiaali- ja terveystaloudien vaikuttavuutta sekä priorisoida näitä veronmaksajien rahoittamiin palveluihin ja ihmisten itsensä hankki-

miin palveluihin. Luokittelua tehtäisiin asiantuntijatyönä ja sitä päivitetäisiin säännöllisesti.

Keskustan vaihtoehto vuoden 2025 budjetiksi

Tulot

Talouden tasapainotus maltillisilla, kestävillä ja inhimillisillä verosopeutuksilla – Keskusta sanoo ei hallituksen arvaamattomalle himoverotuslinjalle

Vuosi sitten talousarviota laadittaessa Orpon-Purran hallitus julisti, ettei sen tarvitse tehdä suurta verosopeutusta osana julkisen talouden tasapainottamista. Sen sijaan hallitus piti tärkeänä jopa alentaa oluen verotusta ja keventää suurituloisimpien tuloverotusta.

Nuo puheet eivät vanhentuneet arvokkaasti. Kului muutama kuukausi ja valtiovarainministeri joutui syömään sanansa, ettei veropolitiikalla vaikutettaisi negatiivisesti taloudelliseen toimeliaisuuteen. Suomalaisille annettu kuva on synkkä, eivätkä kotitaloudet ole uskaltaneet kuluttaa. Toimet talouskasvun eteen ovat jääneet miljardisaksien viuhussa sivuun.

Hallitus siis etsi kesken budjettivuoden kolmen miljardin euron säästöt, joissa osa verojen kiristyksistä astui jopa kesken vuoden voimaan. Moni yrittäjä ja suomalainen pöyristyi: tätäkö on kokoomuksen ja perussuomalaisten talouspolitiikka?

Hallituksen paniikkinappulan painaminen onkin vienyt Orpon hallituksen kansan verokukkarolle vastoin heidän alkuperäisiä tavoitteitaan. Arvonlisävero nousi yhdeksi Euroopan suurimmista kesken vuoden, kun 1.9.2024 yleinen alv-kanta nousi 25,5 prosenttiin. Suhteellisesti raskaimman taakan tästä korotuksesta kantavat pienituloiset suomalaiset sekä mikro- ja pk-yritykset.

Pääministeri Orpon hallituksen sekoittama verocktail on erityisen kova paikka pienille ja keskisuurille yrityksille. Veropäätösten yhteisvaikutukset esimerkiksi työllisyyteen voivat olla arvaamattomia, kun hallitus pitää edelleen kiinni päätöksestään korottaa roimasti majoitusten, taksien ja joukkoliikenteen, kulttuurin, liikunnan, kirjojen sekä lääkkeiden verotusta.

Keskusta osoitti jo keväällä, että valittavana olisi myös reilun kasvun tie. On selvää, että valtiontalous vaatii toimia niin meno- kuin verotoimin. Tämä hallituksen suomalaisten peruspalveluita ja maamme yrittäjyyttä näivettävä linja käy kuitenkin arvaamattomuudessaan vielä kalliiksi.

Keskusta kantaa vastuun valtion talouden tasapainotuksesta ja käyttäisi maltillista verosopeutusta yhtenä työkaluna kroonisesti alijäämäisen julkisen talouden tasapainottamisessa. Veropolitiikan on kuitenkin oltava vakaata ja ennakoitavaa. Siksi osana vaihtoehtobudjettia Keskusta ei esitä enää yleiseen alv-kantaan muutosta, sillä hallituksen ajama muutos on jo astunut voimaan.

Suomen ollessa tienristeyksessä Keskustan valinta on työn ja kasvun tie.

Oikeudenmukaisuutta verotukseen – pieni- ja keskituloisten verotukseen kevennys

Säästää täytyy, mutta suurituloisten verotusta ei ole pakko keventää. Hallituksen pitäisi katsoa vahvemmin päätöksensä yhteiskunnan kokonaiskestävyyden näkökulmasta. Nyt sosiaalinen oikeudenmukaisuus loistaa poissaolollaan hallituksen esityksissä. Ministerien tuloluokka on saanut osakseen veronkevennyksiä ja kaikilta pienituloisimmilta on leikattu rajusti.

Keskusta ei pidä kuitenkaan perusteltuna hallituksen päätöstä, jolla indeksitarkistukset jäädytettiin ylimpien

tuloluokkien osalta. Verotuksen indeksikorotusten on syytä antaa toimia tasapuolisesti.

Parempi tapa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta on palauttaa solidaarisuusveron alarajan vastaamaan normaalin verotaulukon ylintä porrasta, joka indeksitarkistettuna olisi 92 100 euroa. Nyt hallitus on jo nostanut solidaarisuusveron maksamisen 150 000 euron alarajaan ja näin keventänyt kaikkein hyvöosaisimpien verotusta keskellä julkisen talouden suursäästötalkoita.

Keskustan esittämän solidaarisuusveron alarajan laskeminen 92 100 euroon yhdistettynä indeksitarkistuksena kaikkiin tuloluokkiin lisäisi valtion verotuottoa 50 miljoonalla eurolla.

Keskusta käyttäisi tämän suurituloisimmilta kerätyn lisäveron työllisyyttä vahvistavalla tavalla korottamalla työtulovähennystä eli keventämällä työtä tekevien verotusta 50 miljoonaa euroa hallitusta enemmän. Hallituksen esitystä työtulovähennyksen lapsikorotuksesta Keskusta tukee.

Kokonaisuudessaan Keskusta siis hieman kiristäisi kaikkein suurimpia ansiotuloja saavien verotusta solidaarisuusveron alarajaa laskemalla, mutta vastaavasti hieman keventäisi työn verotusta muilta pieni- ja keskituloisille kevennyksen painottaen. Tämä olisi kohtuullista ja reilua.

Reiluutta eläkeläisten verotukseen

Keskusta hyväksyy hallituksen kaavaileman suuruisen korotuksen eläkkeiden verotukseen, mutta toteuttaisi sen kohdentaen myös suurituloisemmille eläkeläisille.

Hallituksen veronkorotus kohdistuu noin 50 000 euron eläketuloihin saakka. Keskustan mielestä eläkkeiden veronkorotus on ulotettava siihen asti, että solidaarisuusvero alkaa vaikuttamaan. Vastaavasti pieni- ja keskituloisten eläkkeensaajien verotusta korotettaisiin maltillisemmin kuin mitä hallitus tekee. Tämä olisi oikeudenmukaisempi malli.

Keskusta ei nostaisi matkailun, liikunta- ja kulttuuripalveluiden, kirjojen, lääkkeiden ja henkilökuljetusten arvonlisäveroa

Hallitus toteuttaa vuodesta 2025 alkaen alimman ALV-kannan hyödykkeiden (lehdet, kirjat, lääkkeet, matkailu-, liikunta- ja kulttuuripalvelut, henkilökuljetukset) siirto 10 % alennetusta kannasta 14 % verokantaan. Ainoastaan sanoma- ja aikakauslehdet on jätetty toimen ulkopuolelle.

Keskusta ei hyväksy hallituksen linjausta korottaa alennettua verokantaa, vaan esittää niiden pitämistä 10 prosentissa.

Matkailu- ja kulttuuriala eivät kaipaa hinnankorotuksia ajassa, jossa toimialat ovat vasta alkaneet toipua koronan jälkeisestä ajasta. Ajassa, jossa joukkoliikenteen käyttämiseen pitäisi luoda parempia kannusteita, on myös kummallista kiristää sen verotusta ja näin ollen nostaa lippujen hintoja.

Suomalaisten liikkumiseen kannustaminen ei myöskään tapahdu hintoja nostamalla. Riskinä on, että esimerkiksi pienituloisilla perheillä ei ole varaa liikuntaharrastuksiin. Samoin lääkkeiden alv:n korotus kirpaisee entistään pienien tulojen kanssa painivia sairaita.

Hallituksen esitystä siirtää kuukautissuojat, inkontinenssisuojat ja lasten vaipat siirtää yleisen verokannan soveltamisalasta alennetun 14 prosentin verokannan soveltamisalaan Keskusta tukee. Tämä vähentää vuositasolla verokertymää 12 miljoonaa euroa.

Keskustan alv-vaihtoehdolla verokertymä vähenisi yhteensä 293 miljoonaa euroa, mutta nettovaikutus olisi 211 miljoonaa euroa.

Kotitalousvähennystä ei tule romuttaa

Keskusta ei hyväksy pääministeri Orpon hallituksen rajua leikkausta kotitalousvähennykseen. Kyseessä on monen suomalaisen arkea helpottava verovähennys, jolla myös luodaan työtä ja toimeentuloa erilaisille yrittäjille remonttien ja kotitaloustöiden merkeissä. Hallituksen leikkaus kotitalousvähennykseen yhdistettynä ALV:n jättikorotuksiin lisää harmaan talouden riskiä. Tätä Keskusta ei hyväksy.

Vuonna 2022 kotitalousvähennystä sai lähes 520 000 henkilöä, joista eläkeläisiä lähemmäs noin 195 000. Vähennyksen avulla moni tavallinen suomalainen on pystynyt hankkimaan itselleen ja perheelleen vähennykseen oikeuttavia palveluita. Jatkossa monessa palveluita käyttäneessä kotitaloudessa joudutaan miettimään, minkä verran palveluita voi ostaa vai onko niihin varaa enää ollenkaan. Kaikista rajuimpana muutos tuntuu kotitalous-, hoiva- ja hoitotyössä.

Keskusta varautuu vaihtoehdossaan säilyttämään kotitalousvähennyksen vuoden 2024 ehtojen mukaisena. Keskusta jättäisi toteuttamatta hallituksen 100 miljoonan euron leikkauksen. Lisäksi keskusta jatkaisi vuosien 2022—2024 aikana käytössä ollutta korotettua enimmäismäärää ja vähennysprosenttia kotitalous- hoiva- ja hoitotyölle sekä tähän vuonna 2024 lisättyä fysioterapiaa myös vuosina 2025—2027. Yhteensä nämä keskustan muutokset kotitalousvähennykseen keventäisivät tuloverotusta 161 miljoonalla hallituksen esitykseen verrattuna ensi vuonna.

Sinkuille ja yksinhuoltajille korotus kotitalousvähennyksen enimmäismäärään

Keskustan ei pidä perusteltuna sitä, että yksinhuoltajat ja yksinasuvat ovat kahden tai useamman aikuisen kotitalouksiin verrattuna heikommassa asemassa. Sinkkotaloudessa asuvalla kotitalousvähennyksen enimmäismäärä voi tulla vastaan esimerkiksi isompaa keittiö- tai kylpyhuoneremonttia tehtäessä, kun sen sijaan kahden veronmaksajan talouden vähennysoikeuden katto tulee vastaa vasta suuremmalla euomäärällä.

Keskusta esittää, että yksinasuvien ja yksinhuoltajien kotitalousvähennyksen enimmäismäärä olisi kaksinkertainen ja varaa tähän 12 miljoonaa euroa vaihtoehdossa.

Selvitetään myös ikääntyneiden korotettua kotitalousvähennystä mm. hoivapalveluiden hankkimisen helpottamiseksi siten, että yli 65-vuotiailla enimmäisvähennys olisi 10 000 euroa. Lisäksi arvioidaan kotitalousvähennyksen piiriin muuttopalveluiden sisällyttämistä.

Oikeudenmukaisuutta liikenteen verotukseen

Keskusta haluaa kehittää liikenteen verotusta oikeudenmukaisemmaksi toteuttamalla liikenteen verotuksen kokonaisuudistuksen. On fakta, että nimenomaan liikenteen laskevan verokertymän takia Suomen verotulot romahtavat lähitulevaisuudessa. Vastuullista politiikkaa on etsiä tähän reilu ratkaisu, jossa kaikki tienkäyttäjät ovat mukana maksamassa kustannuksia. Tämän edistämiseksi hallitus hidastelee, vaikka kiire olisi.

Keskusta tavoittelee 100 miljoonaa euroa liikenteen verotuksen uudistamisesta. Tästä 50 miljoonaa katetaan perumalla vanhojen autojen ajoneuvoveron alennus. Toiset 50 miljoonaa kerättäisiin korottamalla täyssähköautojen ja ladattavien hybridi-autojen verotusta. Vaikka autokannan uudistuminen on tarpeen, on kohtuullista, että myös sähköauton omistajat osallistuvat nykyistä vahvemmin tieinfran rahoittamiseen.

On fakta, että tämän hallituskauden aikana Suomen maanteiden korjausvelka kasvaa noin 500 miljoonalla eurolla vuoden 2027 loppuun mennessä. Samalla kun nykyiset raiteet ja tiestö rapistuvat, rahaa tuntuu hallituksella edelleen riittävän tunnin junan edistämiseen. Tätä ei voi kuin ihmetellä.

Keskusta keräisi lisäksi 15 miljoonaa ottamalla käyttöön ulkomaisten rekkojen tienkäyttömaksu eli vinjettimaksu.

Herkut verolle tasapuolisella kohtelulla

Keskusta on pettynyt siihen, että Kokoomuksen ennen eduskuntavaaleja lupaama terveysvero osoittautui juhlapuheeksi, jota ei ollut edes tarkoitus toteuttaa. Kokoomuksen oppositiokauden vaihtoehtobudjetissa terveysperusteisella verolla tavoiteltiin 300 miljoonan euron verokertymän kasvua. Nyt säätämällä karkki-verolla hallitus saa kasaan tuosta vain vajaan kolmanneksen siirtämällä makeiset 14 % alv-kannasta yleisen 25,5 % alv:n piiriin.

Verokertymänä 300 miljoonaa euroa laajasta terveysverosta on epärealistinen, mutta vero olisi silti ollut syytä hallituksen viipymättä valmistella huomioiden kotimainen elintarviketeollisuus esimerkiksi vaikutuksia por-

rastamalla.

Keskusta hyväksyy hallituksen makeisveron, mutta tunnistaa teollisuuden sisällä pelkästä karkkiverosta aiheutuvan epäreiluuden. Keskusta on valmis kerryttämään herkkuveroa laajentamalla sen veropohjaa myös kekseillä ja sipseillä korottaen samalla verotuottoa. Tämä toisi 40 miljoonaa euroa enemmän valtion kassaan hallituksen esitykseen nähden.

Tupakan ja nikotiinipussien verotusta kiristettävä

Suomen tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen.

Täten Keskusta esittää reippaampaa korotusta tupakkaveroon kuin pääministeri Orpon hallitus toteuttamalla tupakkaveron korotuksen yhdellä kertaa. Keskusta esitys lisäisi tupakkaveron tuottoa 180 miljoonalla eurolla nopeasti, kun hallituksen tavoitteena on korottaa tupakkaveroa hidastahtisesti. Hallituksen linja tarkoittaa ensi vuonna vain 50 miljoonan lisätuottoa tupakkaverotuksella. Tällaiseen viivyttelyyn meillä ei ole varaa sen enempää talouden kuin kansanterveydenkään näkökulmasta.

Keskustan esitys tuo 130 miljoonaa enemmän hallituksen esitykseen nähden.

Olutveron alentaminen peruttava

Keskusta peruisi hallituksen jo toteuttaman olutveron alentamista 25 miljoonalla eurolla. Hallituksen erityissuojeluksessa näyttäkin olevan nikotiinipussien makujen rinnalla miedot alkoholijuomat, kun Orpon hallitus aikoo kiristää ainoastaan väkevien alkoholijuomien veron kiristykseen. Keskustan vaihtoehdossa korotettaisiin kaikkien alkoholijuomien verotusta indeksisidonnaisuudella, josta saataisiin kasaan 11 miljoonaa euroa.

Näin ollen alkoholijuomista kerättäisiin veroja yhteensä 36 miljoonaa euroa hallitusta enemmän.

Virvoitusjuomien valmisteverotuksen Keskusta sitoisi kuluttajahintaindeksiin, jolloin hallituksen tekemien veronkorotusten päälle saataisiin kasaan 3,5 miljoonaa euroa enemmän. Lisäksi keskusta korottaisi keinomaikutettujen virvoitusjuomien (pl. vedet) sekä energiajuomien verotusta yhteensä 20 miljoonalla eurolla.

Lähdeverolla lisää tuloja – Lex Kojamo

Pääomatuloverotuksen osalta Keskusta esittää yleishyödyllisten yhteisöjen osinkotuotoille viiden prosentin lähdeveroa. Lähdeveron maksamiselle määriteltäisiin kuitenkin 50 000 euron verovapaaraja. Niinpä toimi ei kohdistuisi pienehköihin yleishyödyllistä työtä tekeviin urheiluseuroihin. Verotus ei koskisi myöskään eläkeyhtiöiden sijoituksia.

Vaihtoehtoisesti voitaisiin muuttaa tuloverolain yleishyödyllisyyden määritelmää ja yleishyödyllisten yhteisöjen verotusta siten, että työmarkkinajärjestöjen sijoitustuotot olisivat osin veronalaista tuloa.

Uudistuksella kerättäisiin arviolta 100 miljoonaa euroa vuonna 2025.

Nuorille palautettava ensiasunnon verovapaus ja varainsiirtoveroa rukattava

Keskusta esittää kumottavaksi hallituksen veron alennusta varainsiirtoveroon. Samalla on palautettava nuorten ensiasunnon ostajien verovapaus. Samalla tehdään Keskustan aiemmin esittämä veroneutraali reformi varainsiirtoverokantoihin eli yhdistetään asunto-osakkeiden ja kiinteistöjen 2,74 %:iin verokannat.

Kiinteistöjen varainsiirtoveron (pl. ensiasunnot) laskeminen kolmesta prosentista 2,74 prosenttiin vähentäisi verotuloja 18 miljoonaa euroa.

Asunto-osakkeiden (pl. ensiasunnot) varainsiirtoveron nostaminen 1,5 prosentista 2,74 prosenttiin lisäisi verotuloja 123 miljoonaa euroa.

Ensiasuntojen verovapauden palauttaminen vähentäisi verotuloja yhteensä 65 miljoonaa euroa.

Yhteensä muutokset kasvattaisivat verotuloja staattisesti 40 miljoonaa euroa.

Ulkomaisten sijoitusrahastojen verosääntely kuntoon maa- ja metsätaloudessa

Keskusta on huolissaan metsiemme omistuksen valumisesta rahastojen ja ulkomaisten sijoittajien käsiin. Tämä merkitsee jo nyt vuositasolla miljoonien eurojen verotulojen menetystä. Keskusta on valmis korjaamaan sijoitusrahastojen verosääntelyn pikaisesti EU-oikeuden mukaiselle vaatimustasolle.

Tällä kasvatettaisiin verotuloja 5 miljoonaa euroa.

Metsävähennyksen korottaminen

Keskusta korottaisi metsävähennystä 15 prosenttiyksikköä eli metsävähennyksen pohja nousisi 75 prosenttiin metsän hankintamenoista. Tämä vähentäisi verotuloja hallituksen esitykseen nähden 10 miljoonaa euroa.

Turismiveron kokeilu

Otettaisiin kokeiluna halukkaille kunnille käyttöön muualta maailmalta tuttu turismimaksu, jonka tuotto käytettäisiin paikallisen matkailuinfraan kehittämiseksi. Maksu voisi olla esimerkiksi neljä euroa yötä kohden. Esimerkinomaisesti Lapissa rekisteröitiin vuonna 2023 yli 3,3 miljoonaa yöpymistä, jolloin maksun tuotto voisi olla yhteensä noin 13 miljoonaa euroa Lapin kunnille matkailun kehittämiseksi, jos ne haluavat maksuun siirtä. Myös Norjassa ollaan ottamassa vastaavan tapaista maksua käyttöön.

Harmaa talous ja alustatalouden tehostettu verotus

Harmaassa taloudessa, mukaan lukien rikollinen toiminta ja rahanpesu, pyörii valtavia summia. Verohallinnon arvioiden mukaan pelkästään pimeitä palkkoja maksetaan vuosittain yli miljardilla eurolla, josta koituu valtiolle ja kunnille satojen miljoonien eurojen verotulomenetykset. Kun verottajalta jäävät tuotot saamatta, niitä kuuliaisesti maksavat ihmiset tuntevat sen nahoissaan kiristyvinä veroina. Harmaasta taloudesta kärsivät myös rehelliset yrittäjät epäreiluna kilpailuna.

Siksi onkin erikoista, että kokoomuksen ja perussuomalaisen johtava hallitus oli ensimmäinen hallitus tällä vuosituhannella, joka ei kirjannut hallitusohjelmaansa harmaan talouden torjuntaohjelmaa. Julkisen paineen takia Orpon hallitus kuitenkin taipui ja käynnisti harmaan talouden torjunnan ohjelmatyön maaliskuussa 2024. Sille ei ole kuitenkaan osoitettu erillisrahoitusta hallituksen toimesta vuodelle 2025. Tämän lisäksi hallituksen leikkaukset kotitalousvähennykseen yhdistettynä arvonlisäverotuksen korottamiseen jopa kasvattavat harmaan talouden riskiä.

Keskusta haluaa torjua harmaata taloutta kaikin mahdollisin tavoin. Toisin kuin hallitus, menopuolelle Keskusta esittää 20 miljoonaa euroa osoitettavaksi poliisille, tullille, verohallinnolle, ulosottolaitokselle, tuomioistuinten ja syyttäjien harmaantalouden torjuntaan. Tällä saavutetaan ennaltaehkäisevänä vaikutuksena sekä harmaantalouden toimien suoran vaikutuksen myötä 120 miljoonan euron tuotto valtiontalouteen, jolloin nettovaikutus on 100 miljoonaa.

Alustatalouden toimijoilta olisi lisäksi kerättävissä arviolta 100 miljoonan euron verotuotot. Keskusta esittää tätä varten raportointivelvollisuuden parantamista lainsäädäntömuutoksina.

Pelaamisen lisenssimalli

Keskustan tavoitteena on saada kerättyä arviolta 250 miljoonaa arpajaisveron lisätuotolla, kun rahapelaamisessa siirrytään pelaamisen lisenssimalliin. Tämä lisätuotto syntyy pelaamisen korkeammasta kanavointiasusteesta, hieman kasvaneesta markkinasta ja selvästi nykyistä korkeammasta arpajaisverosta. Lisäksi yhteisöverotuottoja on tämän myötä kertymässä peliyhtiöiltä enemmän.

Tämäkin uudistus olisi ollut toteutettavissa nopeammalla aikataululla, joten hallituksen viivyttelyn takia lisätuottoja jää nyt keräämättä, vaikka valtion talous sitä olisi vaatinut.

Huom! Vanhempainetuuksien verovapaus esitellään osana Keskustan perhepakettia.

Menot

Keskusta haluaa olla vahvistamassa suomalaisten luottamusta tulevaisuuteen. Kyse on ennen muuta taloudesta, työllisyydestä, toimeentulosta ja turvallisuudesta. Tavoitteenamme on rakentaa Suomelle nykyistä parempi suunta. Vaihtoehtobudjetillaan Keskusta haluaa antaa ihmisille myös toivoa paremmasta.

Vaikka julkisen talouden tilanne vaatii sopeuttamista ja leikkauksiakin, ovat kohdennukset aina poliittinen valinta. Keskusta ei leikkaisi ammatillisesta koulutuksesta ja toteuttaisi kulttuurialan säästöt pienempinä kuin mitä hallitus kaavailee. Panostaisimme perheiden taloudelliseen pärjäämiseen, maanpuolustukseen ja sosiaali- ja terveystalouteen.

On kyse valinnoista, arvoista ja tulevaisuuskannasta. Tarvitsemme enemmän positiivista virettä niin ihmisten kuin yritysten talousajatteluun. Yhdessä selviämme ja luomme mahdollisuudet kestäväälle tulevaisuudelle myös seuraaville sukupolville. Vastuuta on kannettava. Toivoa on aina.

Keskustan perhepaketti – kolme tulevaisuustekoa perheiden pärjäämiseksi

Keskusta tavoittelee ihmisten lapsilukutoiveiden toteutumista. Ihmisiä on tuettava perheellistymään ja saamaan niin monta lasta kuin he itse toivovat. Keskustalle jokainen lapsi on arvokas. Kunnioitamme ihmisten valinnanvapautta perhesuunnitteluun ja lapsettomuuteen. Pidämme tiukasti kiinni naisten ja lasten ihmisarvoisista. Tunnistamme perheiden moninaisuuden.

Keskusta haluaa rakentaa hyvää Suomea. Se ei onnistu, ellei lasten kasvatustyötä ja perheitä arvosteta nykyistä enemmän niin politiikassa, työelämässä kuin taloudessakin. Perheiden lapsitoiveiden toteutumisella on miljardiluokan merkitys Suomelle. Lapseton Suomi on näivettyvä Suomi, mutta perheiden Suomi on tulevaisuuden Suomi.

Siksi Keskusta esittää vaihtoehtobudjetissaan kolmea tulevaisuustekoa perheiden taloudellisen aseman parantamiseksi ja toivoo myös hallituksen tarttuvan ehdotuksiin. Puheet perheellistymisen tukemisesta eivät saa jäädä selvitysten tasolle.

Vanhempainetuuksien verovapaus

Keskusta esittää vanhempainetuuksien verovapautta. Se toisi näkyväksi lasten kasvatustyön arvon. Olemme tämän velkaa lapsiperheille. Verovapaus tulisi toteuttaa vaiheittain ja sen ensimmäinen askel olisi etuuden tekeminen kolmanneksella verovapaaksi. Vuodelle 2025 tämä tarkoittaisi 100 miljoonan euron panostusta lapsiperheille.

Puolustamme myös kaikille perheille maksettavaa lapsilisää ja näemme sen tärkeänä tulonsiirtona lapsiperheille. Riittävästä perheiden perusturvasta on huolehdittava ja lapsiperheköyhyyttä vähennettävä.

Opintotuen huoltajakorotus maksettava jokaisesta lapsesta

Opiskelijajärjestöjen ja korkeakoulujen tulisi tarjota perheystävällistä opiskelukulttuuria, joustavia opiskelun tapoja sekä tukea lastenhoitoon. Riittävä perusturva ja joustavuus ovat keskeisiä tekijöitä, jotta perheestä uskalletaan haaveilla myös opiskeluaikana.

Toisena perhemyönteisenä toimenpiteenä Keskusta esittää, että opintotuen huoltajakorotus maksetaan jatkossa jokaisesta opiskelijan lapsesta. Tämä tarkoittaisi 10 miljoonan euron panostusta valtion budjettiin vuositasolla.

Koulutus, osaaminen ja kulttuuri

Keskustan linja on sivistys-Suomen linja. Inhimillinen pääoma on kilpailuvalttimme, jota on varjeltava tämän maan pärjäämiseksi. Ellemme pidä huolta osaamispääomastamme kouluttamalla jokaiselle suomalaiselle vähintään toisen asteen tutkintoa ja valtaosalle vielä korkea-asteen tutkintoa, kääntyy inhimillinen pääomamme laskuun Suomen Pankin mukaan jo 2040-luvulla.

Ammatillisen koulutuksen leikkaukset peruttava

Keskusta ei hyväksy hallituksen esittämiä 120 miljoonan euron leikkauksia ammatilliseen koulutukseen. Amatilliset osaajat ovat maamme osaamisen kivijalka, joita tarvitaan suuresti niin suomalaisen vientiteollisuuden tarpeisiin, palvelualoille ja sosiaali- ja terveysalan töihin. On käsittämätöntä ja kestämätöntä, että aikuis-koulutustuen leikkaamisen jälkeen Orpon hallitus vaikeuttaa edelleen aikuisten kouluttautumista ja alanvaihtoa ammatillisesta koulutusta ja muiden kuin oppivelvollisuuskoulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta leikkaamalla.

Hallitus perusteleekin leikkauksia kohdentamalla ne jo tutkinnon suorittaneiden kouluttamisesta leikkaamiseen. Todellisuudessa tällä on vaikutuksia myös nuoriin oppivelvollisuuden alaisiin opiskelijoihin, koska vähentyvät resurssit tulevat vaikuttamaan koulutuksen tarjontaan sekä saavutettavuuteen ja opetuksen määrään sekä laatuun ja opetuksessa tarvittavien laitteiden ja koneiden investointimäärärahoihin. Oppilaitokset ovat jo käyneet isoja YT-neuvotteluja, irtisanoneet henkilöstöä ja lakkauttaneet kokonaisia koulutusaloja, jolloin koulutuksen alueellinen saavutettavuus heikkenee ja työvoiman saanti vaikeutuu ko. aloilla oppilaitoksen alueella.

Kaiken kaikkiaan näin suuri leikkaus heikentää kohtuuttomasti niiden koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä, joiden koulutus keskittyy aikuisiin työelämässä pätevyyttä tai uutta koulutusta tarvitseviin. Esitetyillä leikkauksilla heikennetään erityisesti pienten koulutuksen järjestäjien toimintamahdollisuuksia ja ammatillisen koulutuksen saavutettavuutta kasvukeskusten ulkopuolella. Amatillisen koulutuksen leikkaukset osuvat erikoistuneisiin koulutuksen järjestäjiin siten, että osalla oppilaitoksista ammatillisen koulutuksen budjetista leikataan yli 10 prosenttia.

Keskusta peruisi nämä leikkaukset eli kohdentaa 120 miljoonaa ammatilliseen koulutukseen.

Pienten koulujen tueksi lähikoululisä

Keskustan tavoitteena on, että koulutuksen saavutettavuutta parannetaan. Olemme huolissaan erityisesti pienempien koululaisten pidentyneistä koulumatkoista. Päivittäisiin koulumatkoihin käytettävä aika ei saa nousta kohtuuttomaksi ja kuormittaa lasta.

Esitämme lähikoululisan käyttöönottoa osaksi perusopetuksen rahoitusta. Lähikoululisä vahvistaisi pienempien koulujen toimintaedellytyksiä. Tavoitteena on, että perusopetus kyetään järjestämään kaikille lapsille yhdenvertaisena lähipalveluna ympäri Suomen. Pienessä kouluyksikössä pystytään rakentamaan yhteisöllisyyttä, pitämään ryhmäkoot pienempinä ja ottamaan jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet huomioon.

Keskusta osoittaa pienten koulujen lähikoululisälle 3 miljoonaa euroa. Määrärahat etsitään OKM:n sisäلتä.

Koulumatkatuki

Keskusta ei kannata koulumatkatuen rajaamista vain maksuttoman oppivelvollisuuskoulutuksen osallistuviin opiskelijoihin. Hallituksen esityksen mukaan koulumatkatuki loppuu noin 12 000 toisen asteen opiskelijalta. Tuen lakkauttaminen lisää riskiä, että muiden kuin maksuttomaan koulutukseen osallistuvien opiskelijoiden yhdenvertaisuus ja mahdollisuus opiskella heikkenevät. Koulutuksen saavutettavuus heikkenee erityisesti alueilla, joilla ihmisten koulutustaso on jo nyt keskimäärin matalampi.

Ammatillisen koulutuksen leikkaukset tulevat harventamaan oppilaitosverkkoa ja koulutusaloja sekä pidentämään välimatkoja ja heikentämään koulutuksen saavutettavuutta. On huomioitava, etteivät kaikki koulumatkatuen piiristä poistuvat pysty muuttamaan lähemmäs opiskelupaikkakuntaa.

Puuttuvat tai heikot joukkoliikenneyhteydet pakottavat haja-asutusalueiden opiskelijat järjestämään koulukyydityksen itse, eli käyttämään koulumatkoilla pääsääntöisesti omaa autoaan. Tukea on saanut korkeintaan 100 kilometrin yhdensuuntaiseen koulumatkaan, eli tukioikeus ei ole ollut tälläkään hetkellä rajaton.

Keskusta esittää koulumatkatukeen 8 miljoonan euron lisämäärärahaa hallitukseen nähden.

Harjoittelutuki sotealan ammattikorkeakouluopiskelijoille

Ammattikorkeakoulut ovat aiemmin maksaneet korvausta harjoittelusta sosiaali- ja terveydenhuollon ja varhaiskasvatuksen palveluiden järjestäjille siitä, että nämä ovat ottaneet opiskelijoita harjoitteluun. Näiden sote-harjoittelukorvausten maksu (12 M€) siirrettiin vuoden 2023 talousarviossa maksettavaksi valtion varoista. Orpon ja Purran hallitus leikkasi tämän korvauksen pois tämän vuoden budjetissa ammattikorkeakouluilta. Leikkaus heikentää sote-koulutusten rahoitusta ja siten koulutuksen laatua ja vähentää aloituspaikkoja.

Keskusta lisää ammattikorkeakoulujen rahoitusta 12 miljoonalla eurolla, joka vastaa hallituksen sote-harjoittelukorvausten siirtymisen perusteella tekemää ammattikorkeakoulujen perusrahoitukseen tekemää leikkausta.

Alueellinen opintolainahyvitys vahvistamaan työvoiman saatavuutta ja elinvoimaisuutta itäisessä Suomessa

Keskusta esittää alueellisen opintolainahyvityksen kokeilua. Kokeilun tarkoituksena on saada tietoa alueellisen opintolainahyvityksen vaikutuksista esityksen mukaisen kokeilualueen työvoiman saatavuuteen ja elinvoimaisuuteen. Kokeilu toteutettaisiin Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Esitämme, että kokeiluryhmään valituille korkeakoulututkinnon suorittaneille henkilöille, jotka asuvat kokeilualueella, myönnettäisiin säädettyjen edellytysten täyttyessä hakemuksesta alueellinen opintolainahyvitys. Alueellista opintolainahyvitystä voitaisiin myöntää enintään kolme erää, ja se olisi määrältään yhteensä enintään 8 800 euroa, mutta kuitenkin yhteensä enintään 60 prosenttia opintolainansaajan alueelliseen opintolainahyvitykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamislukukauden viimeisen päivän lainamäärästä. Alueellinen opintolainahyvitys olisi saajalleen verovapaata tuloa.

Keskusta osoittaa vaihtoehdossaan 6 miljoonaa euroa kokeilulle vuonna 2025.

Suurituloisten varhaiskasvatusmaksujen korotus mahdollinen

Keskusta esittää varhaiskasvatusmaksujen kokonaisuudistusta ja asiakasmaksujen määräytymisperusteiden uudistamista. Keskusta esittää kaikista suurituloisimpien perheiden lasten varhaiskasvatusmaksujen korottamista osana julkisen talouden vaikeaa säästöharjoitusta. Samalla yhden tulonsaajan perheiden maksuja tulisi kohtuullistaa suhteessa kahden tulonsaajan perheiden lasten varhaiskasvatusmaksuihin.

Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen on ajanut julkisen talouden tilanteeseen, jossa yhä harvempi perhe enää maksaa lastensa varhaiskasvatuksesta, vaikka lompakko siihen antaisi myötä ja lapset olisivat kokopäiväisesti julkisessa varhaiskasvatuksessa.

Viime vuonna jo 53,6 %:sta varhaiskasvatuksessa olevista lapsista ei peritty lainkaan maksua. Vaikka osallistumisaste varhaiskasvatukseen on monessa kunnassa noussut, se ei näy kunnille tulevassa maksutuotoissa. Maksujen periminen voi aiheuttaa merkittäviä kustannuksia suhteessa maksutuottoon. 36 kuntaa tarjosi jo kokonaan maksutonta varhaiskasvatusta kaikille lapsille. Suurin osa näistä kunnista on alle 5000 asukkaan kuntia.

Korottamalla varhaiskasvatusmaksuja Keskusta hakee arviolta 50 miljoonan euron lisätuottoa.

Saamenkielilain mukaiset avustukset turvattava

Keskusta esittää 130 000 lisämäärärahaa saamenkielilain avustusten turvaamiseksi. Hallitus on tämän summan leikkaamassa ja näin ollen heikentämässä saamenkielisten palveluiden saatavuutta. Tämän lisäyksen turvin kieliavustuksen kokonaissumma pysyisi 250 000 eurossa, jolla turvattaisiin saamen kielen elinvoimaisuus Suomessa.

Tämä rahoitettaisiin uudelleen kohdentamalla saamelaiskäräjien toiminnasta vastaava summa kyseisille avustuksille. Vaikutuksiltaan toimi olisi siis kustannusneutraali.

OKM:n järjestöavustuksien leikkauksia kohtuullistettava

Keskusta kohtuullistaisi Opetus- ja kulttuuriministeriön alaisten järjestöjen leikkauksia. Nyt Orpon-Purran hallituksen leikkuulaudalle ovat joutumassa esimerkiksi niin maakuntien kuin kaupunkien teatterit, orkesterit ja museot.

Keskusta varaa tähän 5 miljoonaa euroa enemmän hallituksen esitykseen nähden.

Sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut

Hyvinvointialueilla on odotettu hallitukselta konkreettisia tekoja, jotka auttaisivat hyvinvointialueita selviytymään tiukasta taloustilanteesta. Näitä ei näytä tulevan. Hallitus sen sijaan leikkaa hyvinvointialueiden rahoitusta. Rahoituksen leikkaus johtaa hyvinvointialueilla kurjistumisen kierteeseen, kun hyvinvointialueet joutuvat lakkauttamaan toimipisteitä, rajoittamaan palveluihin pääsyä ja vähentämään henkilökuntaa.

Keskusta on esittänyt hallitukselle vaalikauden alusta lähtien lukuisia toimenpide-ehdotuksia, joilla voidaan turvata hyvinvointialueiden riittävä rahoitus, vastata sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijäpulaan sekä antaa hyvinvointialueiden työntekijöille ja luottamushenkilöille työrauha ja edellytykset uudistaa palveluita. Ehdotuksillemme on tullut vastakaikua myös hyvinvointialueilta.

Keskustan ratkaisut sosiaali- ja terveystaloudellisten palveluiden pelastamiseksi on esitetty vaihtoehtobudjetin alkuosassa. Tämä osio keskittyy vuoden 2025 rahoitukseen.

Hyvinvointialueiden riittävä rahoitus on turvattava

Ihmisillä on perustuslain mukainen oikeus lakisääteisiin peruspalveluihin asuinpaikasta riippumatta. Sosiaali- ja terveystaloudellisten palveluiden lisäleikkausten suhteen hallitus on kuitenkin huijaamassa itseään ja suomalaisia. Hyvinvointialueiden talousahdinkoa ne eivät helpota mitenkään, koska hallitus imuroi kaikki laskennalliset säästöt valtion talouden paikkaamiseksi.

Hoitoon pääsyä joutuu odottamaan entistä kauemmin, kun hoitojonot pitenevät ja hoitoon pääsyn määräaikoja pidennetään. Monen ihmisen sairaudet pahenevat ja hoidot tulevat kalliimmaksi. Kun hoitoon ei pääse ajoissa ja ongelmat vaikeutuvat odotteluajana, erikoistason palveluiden tarve kasvaa.

Palveluihin pääsy hankaloituu, kun lähipalveluja lakkautetaan nopeiden säästöjen aikaansaamisen toivossa ja ihmisten matka palvelupisteisiin pitenevät. Osa apua tarvitsevista ei pitenevien matkojen vuoksi hakeudu riittävän ajoissa hoitoon, jolloin ongelmat vaikeutuvat ja niiden hoito on entistä kalliimpaa. Osa vaivoista jää hoitamatta kokonaan. Hoitoon pääsy viivästyy myös, kun päivystyksiä lakkautetaan ja akuuteissa tilanteissa potilaiden matkat pitenevät.

Palveluiden tuotantotapojen uudistaminen vaikeutuu, kun investointeihin ei ole mahdollista varata riittävää rahoitusta. Esimerkiksi digitaalisten palveluiden ja liikkuvien palveluiden käyttöönotto vaatii merkittäviä alkuinvestointeja. Niillä olisi kuitenkin mahdollista sekä uudistaa, että parantaa palveluja, viedä palvelut lähemmäksi ihmistä ajasta ja paikasta riippumattomasti käytettäväksi ja myös saada aikaan jopa merkittäviä säästöjä pidemmällä aikavälillä.

Keskustan ja Orpon hallituksen isoin näkemysero löytyy suomalaisten sote-palveluista. Keskusta ei leikkaisi lakimuutosten laskennallisia säästövaikutuksia pois hyvinvointialueiden rahoituksesta. Keskustan perusperiaatteena on, että tarkoituksenmukaiseksi arvioituja hyvinvointialueiden kustannuspainetta hillitseviä lakimuutoksia voidaan toteuttaa, mutta hyvinvointialueiden annettaisiin pitää näihin tehtäviin ja velvoitteisiin

varattu rahoitus, eikä sitä imuroitaisi valtiolle. Kun Orpon hallitus esimerkiksi keventää hoitotakuuta ja laskee hoitajamitoitusta, se vie samalla alueilta rahat. Keskusta sen sijaan purkaisi sääntelyä, mutta antaisi alueiden pitää rahat palveluiden parantamiseksi.

Tämän perusteella Keskusta kohdentaa vaihtoehtobudjetissaan 165,7 miljoonaa euron lisäyksen hyvinvointialueille hallituksen esitykseen verrattuna. Rahoituslakia tulee muuttaa siten, ettei tehtävien ja velvoitteiden karsiminen automaattisesti vähennä hyvinvointialueiden rahoitusta, jotta ne voivat saada alijäämänsä kate-
tuksi.

Keskustan mielestä hyvinvointialueet voivat uusia toimintatapoja hyödyntämällä löytää kustannussäästöjä, mutta hallituksen aikataulu ja tavoitetaso hyvinvointialueiden omille säästöille on täysin epärealistinen. Keskusta pidentäisi hyvinvointialueiden alijäämän kattamisaikaa, kuten on esittänyt jo syksyllä 2023. Tämä mahdollistaisi hyvinvointialueiden talouden vakauttamisen hallitusti ilman lähi- ja peruspalveluiden äkkiväärää alasajoa.

Keskusta ei hyväksy asiakasmaksujen korottamisia

Orpon hallitus on päättänyt jopa 45 prosenttia korotuksesta terveydenhuollon asiakasmaksuihin. Arvioiden mukaan noin joka toisen suomalaisen asiakasmaksut nousevat korotusten vuoksi ensi vuonna. Korotukset kohdistuvat erityisesti ikääntyneisiin, pienituloisiin ja naisiin, koska he käyttävät keskimäärin enemmän julkisia terveyspalveluja. Poliklinikkakäynnin, päiväkirurgian, sarjahoitojen ja fysioterapian asiakasmaksujen enimmäismäärät nousevat 45 prosenttia. Terveyskeskuksen lääkärikäyntien, suun terveydenhuollon, lyhytaikaisen laitoshoidon ja tilapäisen kotisairaanhoidon maksujen enimmäismäärät nousevat 22,5 prosenttia.

Keskusta pitää asiakasmaksujen korotuksia kohtuuttomina. Kaikki kustannukset ovat nousseet viime vuosina merkittävästi ja asiakasmaksujen näin suuri korotus voi johtaa siihen, että kaikilla ihmisillä ei ole mahdollisuutta hakeutua hoitoon riittävän ajoissa. Tällöin kokonaiskustannukset voivat kohota, kun vaivat pahenevat ja niiden hoito hankaloituu ja tulee kalliimmaksi. Riskinä on myös, että asiakasmaksuja siirtyy yhä enemmän perintään, vaikka hyvinvointialueiden pitäisi lain mukaan huolehtia siitä, että maksuista myönnetään alennusta ja maksu jätetään kokonaan perimättä, jos asiakkaan pitäisi hakea maksun maksaakseen toimeentulotukea.

Kohdennamme 150 miljoonaa euroa hyvinvointialueille tämän hallituksen esityksen perumiseksi.

Kela-korvausjärjestelmän paisuttaminen ei paranna ihmisten palveluita – kohdentaminen suunterveyteen, naistentauteihin ja hedelmöityshoitoihin paikallaan

Keskusta paheksuu hallituspuolueiden tapaa suunnata rahoitusta yksityisille lääkärikeskuksille nostamalla näiden Kela-korvauksia sen sijaan, että se vahvistaisi hyvinvointialueiden rahoitusta. Tämä on tietoinen arvovalinta suosia yksityistä palvelutuotantoa julkisen palvelutuotannon kustannuksella. Toisin kuin hallitus suunnitteli käyvän, hoitojonot eivät ole helpottaneet eivätkä yksityiskäynnit lisääntyneet. Kohonneesta korvauksesta huolimatta kaikilla ei ole varaa yksityislääkäriin.

Keskusta pitää oikeana toimena kohdentaa Kela-korvauksia suun terveyteen, naistentauteihin ja hedelmöityshoitoihin, ja osoittaisi hallituksen Kela-korvausrahat vain näihin toimenpiteisiin. Historiallisen alhaisen syntyvyyden aikoina tarvitaan kaikki keinot käyttöön, jotta suomalaisten lapsitoiveet pystyttäisiin toteuttamaan.

Vammaispalvelulaki

Keskusta ei hyväksy hallituksen kaavailevia leikkauksia vammaisten palveluihin. Oli Orpon hallitukselta alun alkaen kestänytönä lykätä jo vuonna 2023 eduskunnassa hyväksyttyä lakia, jota on valmisteltu useiden vaalikausien ajan. Lain lykkääminen eteenpäin heikensi vammaisten ihmisten asemaa ja perusoikeuksia, eikä ollut inhimillistä vammaisten ihmisten näkökulmasta. Tämä hallituksen linja vetää surulliseksi.

Nyt vuoden 2025 alusta voimaantuleva laki saa kuitenkin osakseen myös hallituksen leikkaukset.

Keskusta lisäksi vammaispalveluihin 30 miljoonaa euroa enemmän hallituksen esitykseen nähden.

Lisäksi Keskusta varmistaa, että selkokielineen oppimateriaalituotanto kehitysvammaisille ja muille runsaasti tukea tarvitseville lapsille säilytetään.

Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen leikkaukset ovat surullisen suuret

Keskusta kantaa huolta myös alan järjestöjen avustuksiin kohdistuvista isoista leikkauksista, jotka tulevat heijastumaan hyvinvointialueille palvelutarpeen kasvuna järjestöjen joutuessa lakkauttamaan tai karsimaan palveluita. Keskusta kohtuullistaisi tätä vaikeaa leikkausta ja kohdentaisi järjestöille 15 miljoonaa euroa lisää rahoitusta vuonna 2025.

Sosiaaliturva ja etuudet

Yleistä asumistukea uudistettava

Yleinen asumistuki kaipa kokonaisuudistamisesta, jossa tukimenoja lasketaan huomioiden tukea eniten tarvitsevat pienituloisimmat. Tällä Keskusta hakisi 125 miljoonan euron lisävähennyksen tukeen. Lisäksi Keskusta siirtäisi kuntaryhmän I kuntaryhmän II tasolle, jolla saataisiin aikaan 36 miljoonan euron säästöt. Keskusta ei kohdistaisi leikkausta lapsiperheiden asumistukeen.

Ikääntyneiden työkyvyttömyyseläkkeiden erityissääntöjen poisto

Suomessa on onnistuneesti päätetty eläkeiän nostamisesta, mutta joitain varhaisen eläköitymisen mahdollisuuksia on yhä jäljellä. Ensinnäkin työkyvyttömyyseläkepäättöstä tehtäessä 60 vuotta täyttäneiden yksityisen sektorin työntekijöiden työkykyä arvioidaan nuorempia ikäryhmiä lievemmin ehdoin.

Poistamalla ikääntyneitä koskevat työkyvyttömyyseläkkeen erityissäännökset voitaisiin työllisyyttä kasvattaa noin 2 800 hengellä valtiovarainministeriön julkisen talouden meno- ja rakennekartoituksen mukaan. Keskusta esittää vaihtoehtobudjetissaan tätä, mikä vahvistaa julkista taloutta vajaalla 80 miljoonalla eurolla.

Eläkkeensaajien asumistukea uudistettava

Eläkkeensaajien asumistuen uudistaminen varakkaimpien eläkeläisten osalta sekä yleinen tasoleikkaus 75 miljoonaa euroa.

Maa- ja metsätalous, ympäristö

Lupauksista huolimatta maataloustulo ja maatalouden kannattavuus eivät ole Orpon hallituksen aikana kääntynyt kasvu-uralle. Kannattavuus on suurimmalla osalla maataloista edelleen heikkoa, eivätkä hallituksen toimet luo näkymää paremmasta. Hallituksen talousarvioesityksestä puuttuvat tarvittavat toimet maatalouden kannattavuuden vahvistamiseksi. Konkreettiset maatalouden kustannuksia vähentävät esitykset, kuten tuotantorakennusten kiinteistöveron poisto, loistavat edelleen poissaolollaan.

Elintarvikemarkkinavaltuutetun resurssit turvattava

Keskusta peräänkuuluttaa elintarvikemarkkinoiden reiluuttamista rakenteellisilla uudistuksilla. Maatalouden kannattavuuden ytimessä on kotimaisen ruokaketjun epätasapainon korjaaminen. Keskusta vaatii elintarvikemarkkinalain kakkospaketin kiirehtimisen lisäksi kilpailu- ja hankintalakien uudistamista. Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimivaltuuksia ollaan laajentamassa, mutta samalla tulee huolehtia siitä, että valtuutetun johtamalla toimistolla on riittävät resurssit valvontatyöhön.

Keskusta kohdentaisi elintarvikemarkkinavaltuutetulle lisärahoitusta 2 miljoonaa euroa.

Metso- ja Helmi-ohjelmiin lisärahoitusta suojelun tukemiseksi

Keskusta on huolissaan metsänomistajien omaisuudensuojasta ja oikeusturvasta. Keskusta ei hyväksy harmaata suojelua, jossa suojelutoumuksista sovitaan ohi metsänomistajan, ja vieläpä ilman korvausta. Arvok-

kaiden luontokohteiden ja elinympäristöjen suojelusta pitää huolehtia. Suojelun tulee kuitenkin perustua ensisijaisesti vapaaehtoisuuteen ja aina täyteen korvaukseen maanomistajalle. Keskusta näkee, että vapaaehtoisten ja pidettyjen Metso- ja Helmi-ohjelmien rahoituksen väheneminen saattaa samalla vaarantaa kestävä metsätalouden harjoittamisen hyväksyttävyyden.

Mainittujen seikkojen vuoksi Keskusta esittää 3 miljoonaa euroa lisää Metso- ja Helmi-ohjelmien rahoitukseen hallitukseen nähden.

Kansallispuistot, luonto- ja kulttuurikohteet

Kansallispuistoihin ja Metsähallituksen toimintaan kohdistuvat leikkaukset ovat vaarassa heikentää merkittävästi suomalaisten retkeilymahdollisuuksia ja luontomatkailun edistämistä.

Keskustalle tämä leikkauslinja ei käy, ja osoitamme kansallispuistoihin 1,54 miljoonaa euroa lisää hallituksen esitykseen nähden.

Vankien tekemää työtä kansallispuistoissa jatkettava

Metsähallituksen luontopalvelut ovat voineet hyödyntää vankeja osana kansallispuistojen retkeilyalueiden huoltotöitä. Polttopuiden kuljetukset, käymälöiden tyhjentämiset ja pitkospuiden korvaukset ovat näistä esimerkkejä. Hallituksen säästöt lakkauttavat kuitenkin tämän vangeille merkityksellisen ja monen suomalaisen luonnossa liikkujan retkeilyä kohentaneen toiminnan.

Keskusta ei hyväksy tätä säästöä luontopalveluista ja kohdentaa toiminnan jatkamiseksi 1,3 miljoonaa euroa.

Elinkeinoelämä, liikenne ja asuminen

Matkailun edistäminen koko Suomessa kannattaa

Matkailu on ala, joka pitäisi saada koko Suomessa kasvuun merenrannoilta järvisuudulle, Lappia unohtamatta. Keskusta ei hyväksy hallituksen Visit Finlandin matkailun edistämisrahoituksen leikkausta, vaan osoittaa tähän vaihtoehtonsa 2 miljoonaa euroa.

Alueellinen kuljetustuki

Alueellisella kuljetustuella alennetaan harvaan asutuilla alueilla toimivien pk-yritysten jalostamien tuotteiden pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvia rahtikustannuksia. Näin parannetaan yritystoiminnan edellytyksiä ja yritysten kilpailukykyä. Tukea myönnetään valtaosin pitkien matkojen Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Keskusta kohdentaisi tukeen 1 miljoonan euron lisäyksen.

Yksityistieavustuksilla varmuutta elinkeinoelämän ja ihmisten sujuvaan arkeen

Suomessa on yksityisteitä noin 370 000 kilometriä. Niiden varsilla on arviolta noin 30 000 yritystä, 40 000 maatilayritystä, 250 000 omakotitaloa ja 190 000 kesämökkiä sekä suuri määrä metsätilojen palstoja.

Orpon hallitus on jo leikannut yksityistieavustuksia. Nyt avustuksia ehdotetaan leikattavaksi entisestään, jolloin vuonna 2025 määräraha on enää 6,2 miljoonaa euroa. Edellisen hallituksen päättämänä vuonna 2023 yksityisteiden valtionavustus oli vielä 25 miljoonaa euroa puuhuollon turvaamiseksi.

Tarve panostaa yksityisteihin ei ole hävinnyt mihinkään. Sen sijaan hallitus on määrätietoisesti heikentämässä huoltovarmuuden kannalta kriittistä infrastruktuuria ja maksattamassa tiekuntien osakkailla valtiovallan keskeistä velvollisuutta vahvistaa ja ylläpitää koko Suomen huolto- ja toimintavarmuudelle tärkeitä yksityisteitä.

Keskusta osoittaa yksityistieavustuksiin 1,8 miljoonaa euroa enemmän hallitukseen nähden.

Liikenneturvallisuutta parannettava kävelyä ja pyöräilyä edistämällä

Kunnille on myönnetty hakemuksesta valtionavustusta kävelyä ja pyöräilyä edistäviin infrahankkeisiin sekä

muihin kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita parantaviin hankkeisiin. Kunnat olleet aktiivisia käyttämään tukea, koska se parantaa liikenneturvallisuutta.

Hallitus on kuitenkin leikannut jo tästäkin, ja vaarana on, että rahoitus jo lähes puolittuu vuodelle 2025. Näin ollen määräraha olisi enää 1,8 miljoonaa euroa.

Keskusta esittääkin ihmisten turvallisen liikkumisen takaamiseksi kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen 1 miljoonan euron lisäystä hallituksen esityksen päälle. Kevyen liikenteen väylät ovat tärkeä osa turvallista arkea ja kestävästä liikkumisesta edistämistä.

Samalla vaadimme, että hallitus korjaa tuen virheen, jonka takia tukea on voitu myöntää vain kunnan omistamille liikenneväylille. Suomessa on kuitenkin paljon erityisesti maaseutumaisia kuntia, jotka sijaitsevat valtion omistaman tieverkon varrella. Myös näille pitäisi pystyä myöntämään tukea.

Junanetti kuntoon ja laajakaistatuki takaisin

Kokoomuksen ja Perussuomalaisten hallitus lakkautti kuluvana vuonna valtakunnallisen laajakaistaohjelman. Päätös oli täysin järjetön ajassa, jossa toimiva netti on yksi arjen perusturvaa luova palvelu ja digitalisaation vauhti yhteiskunnassa vain kiihtyy. Päätös tehtiin samaan aikaan, kun 3G-verkkoa alettiin ajaa alas uudemman sukupolven verkkojen tieltä.

Kuuluvuusongelmat ovat siis vain pahentuneet hallituksen linjan myötä. Valtakunnallisessa laajakaistaselvityksessä sanotaan suoraan, että kaikista harvimmista asutuilla alueilla verkkoja ei todennäköisesti rakennu markkinaehtoisesti, vaan niiden rakentamiseksi tarvitaan lisätoimia. Tasa-arvoiset mahdollisuudet viestiä ja käyttää digitaalisia palveluita eivät näytä olevan hallitukselle tärkeitä.

Keskustalle tällainen linja ei käy. Ei ole oikein, että asuinpaikan perusteella murennetaan tavallisten ihmisten arjen toimivuutta. Palauttaisimme laajakaistatuen takaisin ja varaamme vaihtoehtobudjetissa tähän 5 miljoonaa euroa.

Saman aikaisesti Orpon hallitus päätti stopata junakuuluvuutta parantavan hankkeen, jonka edellinen hallitus oli saattanut alulle. Kaikki junassa töitä tehneet tietävät, että netin toimivuudessa on paljon parantamisen varaa. Puhelutkaan eivät toimi katkeamatta. Tämän ongelman hallitus on sysännyt VR:n vastuulle, vaikka ongelma liittyy toimimattomiin laajakaistaverkkoihin eikä verkkoyhteyksien rakentaminen ole VR:n vastuulla.

Keskusta esittääkin 5 miljoonan euron lisämäärärahaa junakuuluvuuden parantamiseen. Olemme pendelöijien ja julkisen liikenteen toimivuuden puolella.

Varustamotukea leikattava viihdepalveluiden osalta

Keskusta esittää merenkulun varustamotuen leikkaamista viihdepalveluiden osalta. Kyseinen tuki vääristää kilpailua, koska manner-Suomen hotelli- ja ravintola-ala eivät vastaavaa tukea saa. Tuki säilytettäisiin varsinaisen merenkulkuun liittyvien tehtävien osalta.

Valtiovarainministeriön menokartoituksen mukaan säästö olisi 30 miljoonaa euroa, jos tuki kohdistettaisiin vain varsinaiseen merenkulkuun liittyvään työhön.

Maanpuolustus, ulko- ja turvallisuuspolitiikka, yleinen turvallisuus, maahanmuutto ja kehitysyhteistyö

Suomen puolustus perustuu yleiseen asevelvollisuuteen sekä koulutettuun reserviin ja sitä kautta koko Suomen puolustamiseen maalla, merellä ja ilmassa. Tämän tukipilarina on lisäksi puolustusliitto Naton jäsenyys sekä monen- ja kahdensivuliset suhteet liittolaisiin ja kumppaneihin.

Puolustusvoimista ja turvallisuudesta Keskusta ei leikkaisi. Huoltovarmuudesta ja maan turvallisuudesta huolehtiminen ovat sekä kansallisesti erityistärkeitä että myös talouden kasvun ja luottamuksen osalta keskei-

sessä roolissa.

Suomi on turvallinen maa, jonka kriisinkestävyys on turvattava tilanteessa kuin tilanteessa.

Rajavartiolaitokselle, Suojelupoliisille ja Pelastusopistolle taattava resurssit turvallisuuden ylläpitämiseksi

Suomen turvallisuustilanne on vakavampi kuin aikoihin maailmanpolitiikan muutosten, kyberuhkien ja huumausainerikollisuuden vuoksi. Turvallisuusviranomaisten työtä vaikeuttavat paitsi laajenevat ja entistä monimutkaisemmat tehtävät myös yleinen kustannustason nousu. Myös Orpon hallitus on osallinen paineiden kasvattamiseen turvallisuusviranomaisiin kohdistuvilla leikkauksillaan.

Nämä nopeat säästövaatimukset ovat aiheuttaneet muutosneuvottelujen käynnistämiset ainakin Suojelupoliisissa sekä palomiehiä ja hätäkeskuspäivystäjiä kouluttavassa valtakunnallisessa Kuopion Pelastusopistossa.

Suojelupoliisissa vähennystarpeen arvioidaan olevan jopa 60 henkilötyövuotta eli joka kymmenes työntekijä. Rajavartiolaitoksessa tuottavuusohjelma voi johtaa muun muassa henkilöstövähennyksiin, rajanylityspaikkojen sulkemiseen, tarvittavien materiaalihankintojen karsimiseen sekä polttoainekustannuksissa säästämiseen.

Jotta turvallisuusviranomaisten toimintakyky sekä henkilöstön jaksaminen ja työhyvinvointi voidaan turvata, Keskusta esittää Suojelupoliisille 10 miljoonan euron lisämäärärahaa. Toinen 10 miljoonaa kohdennettaisiin puolestaan rajaviranomaisille. Kuopion pelastusopistolle esitämme 4,5 miljoonan euron lisärahoitusta.

Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöille kuuluu korvaus arvokkaasta työstä

Reservin kertausharjoituksia on määrätietoisesti nostettu viime vaalikausilla. Siitä huolimatta kaikkia sodan ajan sijoitettuja reserviläisiä ei päästä kertausharjoituttamaan säännöllisesti.

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen kautta reserviläiset ja muut maanpuolustustahtoiset Suomen kansalaiset ovat päässeet harjoittamaan valmiuksia ja ylläpitämään osaamistaan maanpuolustusjärjestöjen toiminnan ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) järjestämien harjoitusten ja kurssien kautta.

Vapaaehtoinen maanpuolustustyö tarvitsee riittävät resurssit toiminnan tason ylläpitämiseksi ja kaikkien harrastajien toimintaan mukaan ottamiseksi. Tämän varmistamiseksi Keskusta esittää 1,2 miljoonaa euroa maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen ja Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) myönnettävään valtionavustukseen.

Ulkoministeriön hallinnon alan järjestöleikkaukset peruttava

Keskusta esittää, että Orpon hallituksen esittämät 300 000 euron leikkaukset ulkoministeriön hallinnon alan järjestöille perutaan. Haettavilla avustuksilla muun muassa Suomen YK-liitto, Suomen Atlanttiseura, Eurooppalainen Suomi, UN Women Suomi ja muutamat nuorten ja opiskelijoiden järjestöt ovat saaneet tärkeää tukea ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja kansainvälisten sitoumusten edistämiseen.

Kohdennamme tähän 500 000 euroa perumalla leikkauksen ja tekemällä siihen tasokorotuksen.

Turvapaikanhakijoiden majoituskustannuksista ja pakolaiskiintiöstä säästöjä

Valtiovarainministeriö on todennut, että pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanoton uudistamisen ja oleskelulupamenettelyn tehostamisen kautta voisi olla saavutettavissa noin 100 miljoonan euron säästö.

Keskustan mielestä hallituksen tulisi ottaa vakavasti tämä mahdollisuus ja toteuttaa vastaanottopalveluiden tehostamista. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi lisäämällä majoitusta kuntien vuokra-asunnoissa tai yksityismajoituksessa kalliiden vastaanottokeskusten sijasta.

Hallituksen linja vaikuttaa olevan päinvastainen, sillä hallitus on vuonna 2024 jopa pyytänyt lisää rahaa pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottomenoihin ja vastaanottorahan maksamiseen.

Tämän perusteella Keskusta esittää vaihtoehtobudjetissaan yhteensä 110 miljoonan euron säästöä turvapaikanhakijoiden majoituskustannuksista ja pakolaiskiintiöstä.

Hallinto

Keskusvirastoista, valtiosihteereistä ja erityisavustajista vara tinkiä

Keskusta hyväksyy hallituksen esittämän valtionhallinnon tehtävien ja velvoitteiden säästöpakettin. Tuottavuutta on vara etsiä myös ministeriöistä ja erityisesti myös valtion keskusvirastojen hallinnosta, jotka Keskusta kutsuisi mukaan säästöharjoitukseen suuremmalla summalla. Tällöin rahaa jäisi kohdennettavaksi enemmän asiakas- ja neuvontatyöhön sekä valtion alueellisen läsnäolon varmistamiseen.

Hallitukseen nähden Keskusta olisi valmis vähentämään ministerien erityisavustajista ja valtiosihteereistä. Tämä vähentäisi menoja 2 miljoonaa euroa.

Kuntien taloudellinen eriarvoistuminen on pysäytettävä

Sivistyksemme perustasta ja alueellisesta elinvoimasta vastaavien kuntien eriarvoistuminen on pysäytettävä. Erityisesti ongelma näkyy taloudellisen eriytymisen syvenemisessä. Suunnan muuttaminen edellyttäisi talouskasvun edellytysten luomista koko maahan, mutta tämän Orpon hallitus laiminlyö.

Tehokkain ja nopein lääke kaventaa kuntien välisiä taloudellisia eroja on kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä. Tätä hallitus olikin uudistamassa, mutta ilmeisesti lähestyvien kuntavaalien takia uudistaminen lykkääntyi vaalikauden loppupuolelle. On kestävämpiä, että kymmenen suomalaista kuntaa joutuu maksamaan negatiivisia valtionosuuksia tämän takia entistä kauemmin.

Kunnat onkin jätetty hallituksen toimesta oman onnensa nojaan. Hallitus leikkaa kunnilta samalla kun työllisyys- ja elinkeinopalveluiden siirtäminen valtiolta kunnille astuu 1.1.2025 täytäntöön. Hallituksen olisi pitänyt keventää kuntien tehtäviä rahoitusleikkauksien ohessa, mutta nyt toimitaan päinvastoin. Maahanmuuttajien kotouttamiskuluja siirretään vielä tämän päälle kuntien kukkarolle.

Keskusta esittää, että kuntien harkinnanvaraista rahoitusavustusta olisi korotettava 30 miljoonaa euroa vastauksena kuntien taloustilanteen vaikeutumiseen. Vaadimme, että hallituksen tulee osoittaa lupaustensa mukaisesti kuntien uusiin tehtäviin ja velvoitteisiin täysimääräinen rahoitus. Nyt näin ei ole TE-uudistuksen käynnistyessä käymässä.

Lisäksi Keskusta osoittaa kuntien valtionosuusjärjestelmään 27 miljoonaa euroa.

Järjestöavustuksia kohtuullistettava

Keskusta kohtuullistaisi valtionavustusten lisäleikkauksia ja kohdistaisi sen järjestöavustuksiin. Keskusta kuitenkin hyväksyy hallitusohjelman mukaisen järjestöavustusten aikaistamisen. Tarkemmat linjaukset löytyvät vaihtoehtobudjetin menoista sektoreittain.

Kirkoille korvattava hautauksista koituvat kulut

Kirkkojen ja valtion suhde on erityislaatuinen sisältäen järjestelyn, jossa kirkot hoitavat yhteiskunnallisia tehtäviä, kuten kaikkien ihmisten hautaamisen. Tämä järjestely on merkityksellinen myös uskonnonvapauden ja uskonnollisten yhteisöjen autonomian kannalta.

Orpon hallituksen 20 miljoonan euron leikkausesitys kajoaa kirkkojen ja valtion sopimukseen yhteiskunnallisten tehtävien rahoituksesta yksipuolisesti. Esitys johtaa tilanteeseen, jossa yhä useampi kirkon jäsen joutuisi rahoittamaan maksamallaan kirkollisverolla esimerkiksi kirkkoon kuulumattomien henkilöiden hautauskuluja. Tilanne on ongelmallinen uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Keskusta ei hyväksy tätä hallituksen leikkausta, ja varaa vaihtoehdossaan 20 miljoonaa tämän leikkauksen perumiseksi.

Keskustan mielestä kirkkoon kuulumattomien hautauskulut tulisi toteuttaa kokonaisuudessaan omakustannusperiaatteella niin, että niitä ei kateta lainkaan kirkollisveroja maksaneiden seurakuntaan kuuluvien kustannuksella.

Harmaa talous

Keskusta esittää harmaan talouden torjuntaohjelman jatkamista edelleen. Silloin on tärkeää osoittaa vastuuviranomaisille riittävät voimavarat, jotta vilpintekijät saadaan kiinni ja heiltä perittyä takaisin rikollisella toiminnalla saatu hyöty.

Keskusta esittää 20 miljoonaa euroa osoitettavaksi poliisille, tullille, verohallinnolle, ulosottolaitokselle, tuomioistuimille ja syyttäjille harmaan talouden torjuntaan. Tällä saavutetaan ennaltaehkäisevänä vaikutuksena sekä harmaan talouden toimien suoran vaikutuksen myötä 100 miljoonan euron tuotto valtiontalouteen.

Vuoden 2025 vaihtoehtobudjetin lukujen yhteenveto (muutoksia suhteessa hallituksen esitykseen)

Tulot (+ lisää verotuloja, - vähentää verotuloja)

Solidaarisuusveron alarajan laskeminen (+50 miljoonaa euroa)

Kevennetään työntekijöiden verotusta työtulovähennyksen kautta (-50 miljoonaa euroa)

Vanhempainetuuksien verovapaus (-100 miljoonaa euroa) (Keskustan perhepaketti)

Ei nosteta matkailun, liikunta- ja kulttuuripalveluiden, kirjojen, lääkkeiden ja henkilökuljetusten arvonlisäveroa (- 211 miljoonaa euroa)

Ei leikata kotitalousvähennyksestä (-161 miljoonaa euroa)

Toteutetaan yksinasuvien korotettu kotitalousvähennys (-12 miljoonaa euroa)

Liikenteen tasapuolisempi verotus (+100 miljoonaa euroa)

Otetaan käyttöön ulkomaisten rekkojen tienkäyttömaksu (+15 miljoonaa euroa)

Herkkuvero (+40 miljoonaa euroa)

Tupakan ja nikotiinipussien verotuksen kiristäminen (+130 miljoonaa euroa)

Perutaan olutveron alennus (+25 miljoonaa euroa)

Kiristetään kaikkien alkoholijuomien verotusta (+11 miljoonaa euroa)

Sidotaan virvoitusjuomien valmisteverotus kuluttajahintaindeksiin (+3,5 miljoonaa euroa)

Korotus keinomakeutettujen virvoitusjuomien (pl. vedet) ja energijuomien verotukseen (+20 miljoonaa euroa)

Yleishyödyllisten yhteisöjen osinkotuotoille lähdevero (pl. eläkeyhtiöt ja pienehköt urheiluseurat) (+100 miljoonaa euroa)

Perutaan veronalennus varainsiirtoveroon, säilytetään ensiasunnon verovapaus ennallaan ja yhdistetään asunto-osakkeiden ja kiinteistöjen verokannat (+40 miljoonaa euroa)

Ulkomaisten sijoitusrahastojen verosääntely kuntoon maa- ja metsätaloudessa (+5 miljoonaa euroa)

Korotetaan metsävähennystä (-10 miljoonaa euroa)

Harmaan talouden kitkeminen (+100 miljoonaa euroa)

Alustatalouden toimijoilta kerättävät verotuotot (+100 miljoonaa euroa)

Pelaamisen lisenssimalli (+250 miljoonaa euroa)

Yhteensä verotuotot lisääntyvät 445 miljoonaa euroa.

Menot (+ lisää menoja, - säästöjä)

Keskustan perhepaketti

Opintotuen huoltajakorotus maksettava jokaisesta lapsesta (10 miljoonaa euroa)

Opintolainahyvityksen uudistaminen perheellistyneille (5 miljoonaa euroa)

Osana tulopuolta: vanhempainetuksien verovapaus

Koulutus, osaaminen ja kulttuuri

Ammatillisen koulutuksen leikkauksien peruminen (120 miljoonaa euroa)

Pienten koulujen lähikoululisä (3 miljoonaa euroa, rahoitetaan OKM:n sisältä kohdentamalla)

Koulumatkatuen säilyttäminen (8 miljoonaa euroa)

Harjoittelutuki sotealan ammattikorkeakouluopiskelijoille (12 miljoonaa euroa)

Alueellisen opintolainahyvityksen kokeilu (6 miljoonaa euroa)

Varhaiskasvatusmaksujen kokonaisuudistus suurituloisimpia painottamalla (-50 miljoonaa euroa)

OKM:n järjestöavustuksien kohtuullistaminen (5 miljoonaa euroa)

Sosiaali- ja terveystaloudet

Hyvinvointialueiden rahoitusleikkauksien peruminen (165,7 miljoonaa euroa)

Terveystalouden asiakasmaksujen korottaminen peruminen (150 miljoonaa euroa)

Kela-korvauksien perusrahoitus kohdennetaan suunterveyteen, naistentauteihin ja hedelmöityshoitoihin ja lisämäärärahat omalääkärimalliin (summa hallituksen esityksen mukaisesti)

Vammaistalouteen lisämääräraha (30 miljoonaa euroa)

Sosiaali- ja terveystalouden järjestöleikkauksien pienentäminen (15 miljoonaa euroa)

Sosiaaliturva ja etuudet

Yleisen asumisen uudistaminen (-125 miljoonaa euroa)

Kuntaryhmien I ja II yhdistäminen (-36 miljoonaa euroa)

Ikääntyneiden työkyvyttömyyseläkkeiden erityissääntöjen poisto (-80 miljoonaa euroa)

Eläkkeensaajien asumistuen uudistaminen (-75 miljoonaa euroa)

Maa- ja metsätalous, ympäristö

Elintarvikemarkkinavaltuutetulle lisärahoitusta (2 miljoonaa euroa)

Metso- ja Helmi-ohjelmien lisärahoittaminen (3 miljoonaa euroa)

Kansallispuistojen retkeilyn ja luontomatkailun tukeminen (1,54 miljoonaa euroa)

Metsähallituksen luontopalveluiden tukeminen vankityön jatkamiseksi (1,3 miljoonaa euroa)

Elinkeinoelämä, liikenne ja asuminen

Matkailun edistäminen Visit Finlandin kautta (2 miljoonaa euroa)

Alueellinen kuljetustuki (1 miljoonaa euroa)

Yksityistieavustukset (1,8 miljoonaa euroa)

Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen (1 miljoonaa euroa)

Junanetin ja -kuuluvuuden parantaminen (5 miljoonaa euroa)

Laajakaistatuki (5 miljoonaa euroa)

Varustamotuen leikkaus viihdepalveluiden osalta (-30 miljoonaa euroa)

Maanpuolustus, ulko- ja turvallisuuspolitiikka, yleinen turvallisuus, maahanmuutto ja kehitysyhteistyö

Rajavartiolaitos (10 miljoonaa euroa)

Suojelupoliisi (10 miljoonaa euroa)

Kuopion Pelastusopisto (4,5 miljoonaa euroa)

Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen tuki (1,2 miljoonaa euroa)

Ulkoministeriön järjestöavustusten kohtuullistaminen (0,5 miljoonaa euroa)

Turvapaikanhakijoiden majoituskustannuksista säästäminen (-100 miljoonaa euroa)

Pakolaiskiintiöstä säästäminen (-10 miljoonaa euroa)

Hallinto

Keskusvirastot, valtiosihteerit ja erityisavustajat (-2 miljoonaa euroa)

Kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus (30 miljoonaa euroa)

Kuntien valtionosuuslisäys (27 miljoonaa euroa)

Kirkoille korvattava hautauskulut (20 miljoonaa euroa)

Harmaan talouden torjuntaohjelma (20 miljoonaa euroa)

Menot yhteensä 165,5 miljoonaa euroa.

Yhteensä (lisätulot-lisämenot) 280 miljoonaa euroa jää käytettäväksi velan lyhentämiseen tai kasvun vauhdittamiseen.

Keskustan vaihtoehto Orpon hallituksen politiikalle ja vuoden 2025 budjetiksi

Laatija: Keskustan eduskuntaryhmä

Paino: Tikkurilan Paino Oy

Lisäys: sivulle 16 osio ammatinharjoittajamallista lisätty 2.12. klo 12.45

Keskustan linja

Enemmän työtä ja toimeliaisuutta

Veroluontoisten maksujen alentaminen
Pieni- ja keskituloisten verotukseen kevennys
Veroale töissä jatkaville eläkeläisille

Perutaan kotitalousvähennyksen heikennykset
Ei nosteta arvonnalisäverotusta

Investointeihin kannustava yhteisöverotus ja
investointiverohyvitys myös pk-yrityksille
Tavoitteeksi Euroopan nopein luvitus

Perheellistymistä tuettava

Vanhempainvapaat verovapaiksi
Opintolainahyvityksellä taloudellista tukea perheellistyneille
Opintotuen huoltajakorotus jokaisesta lapsesta

Pelastetaan palvelut

Ei leikata sosiaali- ja terveystalouksista
Siirrytään perhelääkärimalliin - omalääkäreistä totta
Vähennetään taksirallia ja pidetään sotepalvelut lähellä
Vuokratyön villi länsi kuriin
Kohdennetaan Kela-korvaukset suunterveyteen,
naistentauteihin ja hedelmöityshoitoihin

Inhimillisen pääoman ja sivistyksen Suomi

Lisäpanostuksia koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen
40 000 uutta työntekijää Suomeen vuosittain
Ei leikata ammatillisesta koulutuksesta
Panostetaan yrittäjyyskasvatukseen
Vaikuttavuutta TKI-toimintaan

Lisää kestäväää kasvua

Matkailualalle kunnianhimoinen kasvustrategia
Parannetaan ruokaviennin edellytyksiä
Korkotukilainoituksella lisää asuntotuotantoa
Lisää puu- ja hirsirakentamista
Ultrapikamuoti ja halpatavarakrääsä verolle,
kierrätystavaroille veroale

Keskusta
Eduskuntaryhmä

Keskustan vaihtoehto Orpon hallituksen politiikalle vuodelle 2025